

4° Diff.
3489 (1.)

PHILOSOPHIA RATIONALIS

DE

TRINO MENTIS HUMANÆ VERBO

SEDECIM ORGANI ARISTOTELICI LIBRIS
PROPOSITA,

AD MAJOREM GLORIAM
VERBI ÆTERNI
DEI PRO NOBIS
INCARNATI

DISPUTATIONE INAUGURALI

PRÆSIDE

R. P. ANDREA RÜDELL
SOCIETATIS JESU,

AA. LL. ET PHILOSOPHIÆ MAGISTRO,

EJUSDEMQUE

INALI UNIVERSIT. HEIDELBERG.
CO ET ORDINARIO, FACULTATIS
PHICÆ h. t. DECANO,

S <36700658700013

<36700658700013

33

Bayer. Staatsbibliothek

AB
ORNATIS AC ERUDITIS
PRIMÆ IN PHILOSOPHIA
LAUREÆ
CANDIDATIS

GEORGIO FRANCISCO GÜNTER, Bensheimensi,
Seminar. ad S. Carolum Convictore.

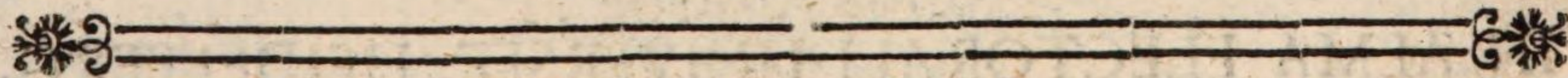
FRIDERICO CHRISTIANO GÜNTER, Bensheimensi, Eccl. Colleg. ad SS. Maurit. & German. Spir. Canon. *Seminar. ad S. Carolum Convictore.*

JOANNE PHILIPPO FLEON, Cæsareo-Lutrensi,
Seminar. ad S. Carolum Convictore.

JOSEPHO CAROLO FERDINANDO WREDEN,
Heidelbergensi.

RATIONABILI ERUDITORUM DISQUISITIONI
EXPOSITA AC PROPUGNATA
IN AULA ACADEMICA WILHELMIANI
Anno reparatæ salutis MDCCXXXVII.

Die 4. Septembris horis ante & post meridiem consuetis.

HEIDELBERGÆ,
Ex Typographejo Academico per Joannem Jacobum Hæner.

VERBO ÆTERNO INCREATO

DE

PATRIS ÆTERNI SINU
GENITO,

Quod possedit in initio viarum suarum,
antequam quidquam faceret à principio

PRINCIPIUM

VERBI CONSUBSTANTIALIS,

Per quod

PRIMA CAUSA

Fecit omnia, quando non erant,

Subiecta volens homini creata omnia in aëre, terrâ & aquis,
priusquàm dominio suo *copulare* attentârat Divinitatis *predicatum*,

&

Invento Incarnationis *medio*

Refecit hominem ad *extrema* mortis deductum
per serpentis discursum, ac liberum in culpam consensum.

Per quod

Circumdedit mari *terminos* suos,

Definiens omnia, omnibus *dividens*,

Interminato intellectu suo omnia *comprehendens*

In se ipsis, & in

VERBO

Sine discursu.

VERBO,

Quod non *apprehendit* Angelos, sed Abrahæ semen;

SAPIENTIÆ,

Quæ ambulat in medio semitarum *judicii*;

VERITATI,

Cui, qui non credit, jam *judicatus* est,

VIA,

VIÆ,

Secundùm quam cursus & discursus vitæ nostræ sit,
ut peregrinantes à Domino *Peripatetici* ad vitam veniamus,
Ex bonis vitæ Christianæ i. e. fidei & operum *premissis* bene *concludentes*.

Et

IMMACULATÆ SEMPER VIRGINI
AUGUSTISSIMÆ VERBI INCARNATI
DEI-HOMINIS PARENTI

MARIÆ,

Quam non seduxit serpens *Sophista*,
quæ genuit VERBUM unum,
Custodiens omnia verba VERBI in corde suo,

VOCI

Clamantis in deserto

D. JOANNI BAPTISTÆ,
SS. TUTELARIBUS OMNIBUS,
MAGNO PATRIARCHÆ IGNATIO,

Sancto Indorum ac Japonum Apostolo
FRANCISCO XAVERIO,

Quorum in omnem terram exivit sonus,
& in fines orbis terræ verba,

nostra hac verba

devotissimis animorum affectibus;

&

Vocibus internorum affectuum *signis ac testibus*

dicamus, subjicimus, consecramus

Creaturæ, Clientes, Servuli

P. & DD.

EX
PROLEGOMENIS.
EXISTENTIA, ESSENTIA,
PROPRIETATES
PHILOSOPHIÆ RATIONALIS.

I.

Existentia Logica.

Quæritur hactenus Divisio Logicæ in naturalem, artificialem, & experimentalem. *Naturalis* vel accipitur pro potentia Intellectiva, naturaliter probè dispositâ ad apprehendendum, judicandum & discurrendum; vel pro habitu infuso, qualem Adamus Proto-parens noster, & sapientissimus Regum Salomon probabilius accepere divinitus. Nec hic ab acquisito habitu differt, nisi quoad modum, quatenus est infusus, sed per accidens tantum. *Habitus acquisiti* sunt *Artificialis* & *Experimentalis*, ille ex actibus dirigentibus, hic ex directis. *Ratio.* Frequentari potest actus regulans e. g. hic: *Definitio debet constare genere & differentiâ*, vel cum actuali exercitio, per quod definias hominem aut brutum, vel sine eo: In prior casu nascitur habitus solius Logicæ Artificialis, in posteriore simul etiam Logicæ Experimentalis.

II.

Divisio Logicæ artificialis

Varia est. I. In Habitualement & Actualement. Utraque subdividitur in apprehensivam, judicativam, & discursivam. Hujus postremæ notabilior est partitio in Analyticam, Topicam, & Sophisticam. *Ratio.* Logica Actualis sunt omnes actus de apprehensione, judicio, & discursu, & de discursu quidem vel secundum formam tantum syllogisticam generalem, vel secundum materiam singulorum discursuum specialem: Unde ad Apprehensivam spectant seqq: *Universale est unum aptum predicari de multis. Individuum est unum aptum predicari de uno solo in particulari, &c.* Ad judicativam: *Propositio est alicujus de aliquo affirmativa negativæve oratio.* Ad Discursivam generalem: *In syllogismo debent esse tres tantum termini; Medium debet distribui.* Ad Discursivo - Analyticam: *Scientia non est caducorum &c.* Ad Discursivo - Topicam: *Si, cui magis videtur inesse, non inest, nec, cui minus videtur inesse, inerit. Contrariorum contraria est consequentia &c.* Ad Sophisticam ii omnes, qui de redargutione, falso, inopinabili, solœcismo sunt ac nugatione, per fallacias æquivocationis, amphibologiæ, compositionis, divisionis & id genus alias. Actus de Apprehensione complectitur liber Organi I. κατηχηρίαι. De judicio II. περὶ ἑρμηνείας. De Discursu generales Αναλυτικῶν προτέρων πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον. De Demonstratione Αναλυτικῶν ὑστέρων πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον. De Probabili seu dialectico discursu τοπικῶν Libri octo De Sophismatis περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων Libri duo. Porro habitus sequuntur naturam ac speciem actuum. Ergo ex dictis actibus sæpè frequentatis nati sortiuntur speciem Logicæ habitualis Apprehensivæ, Judicativæ, Discursivæ.

III.

Docens & Utens actuales

Distinguntur realiter. *Ratio.* Ubi est diversa specificè tendentia, ibi sunt actus specie distincti, & ubi realis physica separabilitas, aut contradictoriorum verificatio, ibi sunt actus numero distincti: Atqui ubi est actus merè applicabilis, qualis nobis cum communiore est Logica Docens, & actus mentis alter dirigens, applicatus in productione alicujus individui actûs directi, qualem dicimus Logicam Utentem, ibi sunt diversæ specificè tendentiæ, separabilitas item physica & verificatio contradictoriorum, nempe applicari, non applicari, versari circa media tantum seu doctrinam, & versari etiam circa finem seu usum actualem. Ergo.

IV.

Docens & Utens habituales.

Eadem est habituum hîc, quæ actuum, ratio: Tales enim sunt habitus, quales actus, ex quibus illi nati sunt.

Nihil hîc officit commune adversariorum: Difficultas in actuali applicatione superanda tenet se solum ex parte materiæ. Nam *Resp. Negando Assert.* Intellectus enim, etiam si cognoverit præcepta Logicæ Docentis, nescio, quam, tarditatem experitur in applicandis præceptis: secus ubi ea sæpius applicando, assecutus est habitum Logicæ Utentis, non ratione materiæ, v. g. Physicæ aut Theologicæ, sed præcisè ratione ipsius applicationis.

V.

Essentia Logicæ Virtutis secundum Genus remotum.

Symphonia discors facit, quominus in Chorum virtutum intellectualium intrudi patiamur Topicam & Sophisticam. Topica enim pro objecto habet medium inter bonum mentis

& malum, videlicet probabile; Sophistica verò malum ipsum scilicet falsum. Quod utrumque patet ex N. 2. Ergo sicut ars furandi non est virtus voluntatis propter objectum moraliter malum; ita nec Sophistica defectu boni intellectualis.

Sed *ais 1.* Hic actus Topicæ: *Syllogismus dialecticus est ex probabilibus collectus*, est infallibilis & evidens. *Contra est & Nego suppositum*: Nam hic actus æquè ac ille: Ex Præmissis particularibus sequitur conclusio particularis, spectat ad discursivam generalem, quæ dicit: *Conclusio sequitur partem debiliorem.*

Ais 2. Evidens est, quòd probabile sit, contrariorum contrariam esse consequentiam. Ergo. & breviter, *retorqueo*. Evidens est, syllogismum falsum esse, ubi sunt quatuor termini, ergo pariter Logica, habens pro objecto *prosecutionis* syllogismum falsum, esset virtus mentis.

VI.

Logica Scientia & Ars ex genere proximo.

Specie & numero nobis distinguuntur tam habitualis, quàm actualis Logica Scientia & Ars ab invicem. Re Cole rationem suprà allegatam pro Docente & Utente distinctis. Sit exemplum Logicæ Actualis scientificæ: *Ergo tres tantum in syllogismo debent esse termini.* Et regulæ artis: *In Syllogismo debent esse tres tantum termini*: Iam sic arg. hic posterior actus, sine speciali tendentiâ in præmissas elicitus, nunquam fiet cognitio ex præmissis illata; ergo est alius specie & numero actus, quàm sit ille prior certus & evidens per causam, sive ex præmissis.

Porro si Scientia & actus regulans distinguuntur ex fundamentis positis, eodem modo distinguantur, necesse est, habitus ex actu scientifico sæpè frequentato natus, & Ars ex actu dirigente seu regula sæpè elicitâ relicta.

VII. *Obje-*

Objectum Logicæ Artis Materiale & Formale.

Rationalem appellat Magnum Philosophiæ Christianæ Lumen D. Thomas de Aquino Lect. 1. in 1. Posterior. Et cur? non solum quia est secundum rationem; sed ex hoc etiam, quod est circa ipsum actum rationis, sicut circa propriam materiam. Jam autem actus rationis tres, si pro generibus singulorum accipias, videlicet Apprehensiones, iudicia & Discursus hanc ipsam esse Logicæ nostræ totaliter consideratæ materiam, patet ex ipsis Philosophi Libris suprâ per censitis.

Sequitur hinc 1. Intellectum non esse materiale logicæ; quia nec ut opus, nec immediatè ab ea dirigitur, sicut nec Voluntas est materiale Ethicæ.

Nec obstat, quod operationes recipiantur in intellectu: Quid enim sequitur ex eo, quod statua collocetur in horto?

Sequitur 2. Nec res esse materiale, nec ens rationis Thomistico-Logicum, ut vocant, esse formale, quia licet dicantur definitæ, aut divisæ, immediatiùs tamen versatur Logica circa ipsam definitionem formalem, seu actum mentis directum definientem.

Contra voces externas, quas aliqui pro adæquato, alii pro inadæquato assignant, sit argumentum à testimonio logici muti, qui certè sibi rationalis, & logicus omnibus numeris absolutus esse potest, etsi beneficio linguæ non utatur.

Formale statuimus consequenter non vocum Externarum dispositionem, quæ logico potiùs imputatur præter intentionem Logicæ. Dubium superest de veritate physicâ, quam tamen nec pro inadæquato objecto formali admittimus. *Ratio*, tum quod detur operatio logicè recta, quæ veritatem physicam non habeat e. g. apprehensio; e contra vera physicè, qualis

qualis est definitio hominis Platonici, quam ex præceptis Logicæ factam, nemo dixerit, tum quod & ipsa veritas earum, quibus competit, operationum sit secundariæ tantum considerationis dialecticæ.

Igitur conformitas cum regulis seu rectitudo operationum passiva, unicum est formale *quod* Logicæ, & dirigibilitas formale *sub quo*. *Ratio*. Finis Logicæ primarius immediatus & ultimus est, ut fiat vel Apprehensio, vel Judicium, vel Discursus præceptis Logicæ conformis; ergo.

VIII.

Objectum Logicæ Scientiæ Materiale & Formale.

Scientiam Logicam esse Judicium illativum, suprâ ostendimus, & ab actu artis Logicæ distinctum. Consequitur hinc aliud etiam hujus esse objectum, & materiale quidem, identitatem extremorum inter se; formale propter quod autem (quod in scientiis maximè attenditur) identitatem extremorum cum medio. Exemplo rem illustramus: Logica Scientia est hic actus: *Ergo Divisum plus continet, quàm singula membra dividenda*, ex his præmissis: *Omne totum plus continet, quàm singula partes totius. Atqui divisum est totum, membra dividenda sunt partes*: Ubi connexio inter hoc prædicatum: *Plus continet, quàm singula membra dividenda*, & hoc subjectum: *Divisum*, est materiale hujus in individuo scientiæ, quia ab illa affirmatur, consideratur & demonstratur; identitas autem extremorum cum medio in allegatis præmissis est formale propter quod, quia propter eam affirmatur.

Sed ais. Naturalitas v. g. non autem identitas extremorum cum medio est formale Scientiæ physicæ: Ergo idem de Logica. *D. r. p. a.* Naturalitas est formale quod & remotum tantum C. propter quod N. similiter in Logica Scientia formale quod proximum est identitas extremorum inter se apprehensa; remotum, rectitudo per artem introducta. Sequi-

Sequitur ex dictis, operationes esse objectum Logicæ Scientiæ remotum. *Ratio* à pari de iudicio immediato, cuius objectum remotum est subjectum & prædicatum, proximum autem connexio prædicati cum subjecto.

IX.

Differentia Logicæ Ultima.

DE hac lis porro esse nequit, probè intellectis, quæ differuimus hætenus. Definimus igitur Logicam Scientiam habitualement, habitum ex actibus de trino mentis verbo demonstrativis natum, & ad actus similes inclinantem: Actualem verò, Scientiam de tribus mentis operationibus demonstrativam. Artem contra, Habitum trium mentis operationum directivum; cuius proinde actus, ex quibus natus est, sunt practici omnes circa easdem mentis operationes.

Sed *ais* 1. Etiam definitio v. gr. est factibilis juxta Logicam Scientiam. Ergo hæc non est merè demonstrativa, sed practica. *D. A.* Est factibilis ex fine & intentione Logicæ Scientiæ *N.* per accidens. *C.*

Ais 2. Hic Actus: Ergo definitio debet constare genere & differentia, est præceptivus propter verbum: debet. Ergo practicus ex fine suo. *N. a.* Nam finis hujus actûs solummodo est demonstrare, quòd debeat ideo constare genere & differentiâ, quia præcessit evidens connexio extremorum cum medio in his præmissis: *Definitio est oratio explicans naturam rei seu prædicata prima & ultimò distinctiva; atqui talis oratio debet constare genere & differentia, ergo.*

X.

Objectum Attributionis Intrinsecum.

Hoc in Logica præceptiva maximè attendimus: Statuimus autem conclusionem Syllogismi Demonstrativi primæ figuræ

figuræ modi directi. *Ratio.* Quod ea sit objectum summè inadæquatum, nobilissimum in consideratione Logicæ Totalis, ad quod partialium omnium objecta sive ut præsupposita, sive ut ignobilius aliquid, sive per comparisonem aut reductionem dialecticam referantur, ipsa vero non referatur ulterius, idque ex fine Logicæ, quem ex mente Authoris, puta Principis Philosophorum Stagiritæ derivamus: Quis enim dubitat, in æstimatione hominum actui, finem ex se non habenti, ab inventore suo finem moraliter intrinsecum statui posse. De hoc consule cum primis Libros duos posteriorum, & i. Priorum Cap. 7. ad fin, verbis expressis.

XI.

Unitas, Dignitas, Subordinatio.

DE unitate solius aggregationis quæstioni hîc locus est. Ordinatam hanc actuum eundem finem spectantium, inordinatam verò ut actuum, ita habituum Logicæ partialium ad diversos fines tendentium admittimus secundum dicta de distinctione Scientiæ & Artis in Logica.

Quoad dignitatem non est postrema omnium, habet tamen multas priores se sive artes sive scientias.

Cæterum etiam habet proprium objectum formale, proprium finem; nec est Ars Logica Instrumentum Scientiarum merè passivum, sed activum ex fine solùm secundario. Scientia verò Logica conclusionum suarum est Demonstrativa, adjuvante solo habitu primorum principiorum. Ergo neutra ulli vel arti vel scientiæ ex indigentia est subordinata.

XII.

Necessitas & Concursus.

PRO illa nec extolli nimium volumus, nec deprimi plus æquo Scientiarum clavim, Januam, instrumentum; quo sensu etiam modus Sciendi causalis ratione trium, quos docet, modorum

modorum Sciendi formalium, definitionis, divisionis & demonstrationis dicitur. Progressi sunt in aliis Scientiis naturaliter perfectè ante Logicam inventam Socrates, Zeno, Plato, Aristoteles artis nostræ inventores; ergo nec moraliter propriè necessaria est. Utilitatem ejus multò maximam, & necessitatem moralem impropriad neganti Erisistrato dilemma unum opposuit quondam Galenus: *Vel quidlibet sequitur ex quolibet, vel non? Si posterius? Opus est arte, quæ doceat, quid sequatur, & quid non. Si verò prius? Jam ex eo, quòd corvus sit niger, & cygnus sit albus, sequitur, quòd Erisistratus sit stultus.* Concursum quod attinet, is solùm directivus est, tum quòd actus vitalis ac transiens actum non producat physicè, habitus autem sufficienter concurrat ad actus alienos, etiam illuminando solùm; tum quòd conclusionum in scientiis cæteris prædicatum conformitatis, quam ab influxu Logicæ sortiuntur, sit solummodo morale.

DE PRIMO MENTIS VERBO.

I.

Apprehensionis definitio quid nominis & rei.

SECUNDUM nomen est intentionalis objecti possessio faciens illud suum. Habet hoc à virtute objecti repræsentativa seu expressiva. Verùm hic conceptus non modò aliis mentis nostræ, sed & sensuum materialium actibus communis est cum apprehensione. Strictiùs itaque definitur formalis objecti repræsentatio intellectualis sinè affirmatione & negatione. Generis primi locum obtinet, quòd sit repræsentatio formalis; per quod convenit cum judicio & discursu, & actibus sensuum materialium: Cætera verò constituunt differentiam apprehensionis ultimam.

II.

Apprehensionis divisio.

Apprehensio prout hîc loci consideratur, dividitur 1. In simplicem & complexam. *Simplex* est unius tantum objecti; *Complexa*, plurium cum habitudine ad se invicem. e. g. animalis rationalis.

Dividitur 2. In comprehensivam, intuitivam & abstractivam. Prima est totius objecti, & omnium, quæ sunt in objecto, aut cum eo connexa: Talis est solius DEI propria: Altera dicitur ex eo, quod sit per species objecti proprias: Tertia demum est, quæ habetur per species alienas, qualis est nostra, quoties spiritum apprehendimus, aut rem absentem, aut præsentem etiam substantiam, licet corpoream. Latiùs patet, quàm apprehensio præcisiva: DEO non competit præcisiva; competit Beatis. Nos etsi multa cognoscamus abstractivè, non tamen ideò præcisivè semper.

III.

Species Apprehensionis Complexæ & Incomplexæ.

AD incomplexam spectant Apprehensiones terminorum sive singularium sive universalium, univocorum & æquivocorum, concretorum & abstractorum, & similium. Ad complexam, Definitio, Divisio, quando nihil enuntiant.

Sed ais 1. Apprehensio complexa non est simplex intuitus, ergo non est apprehensio. D. A. simplex relatè ad objecta C. ratione modi tendendi sine affirmatione vel negatione N.

Ais 2. Et quaris, quomodo termini spectent ad apprehensionem? R. terminus genericè est extremum propositionis, quæ cum triplex sit, triplex consequenter & terminus erit, vocalis nempe, scriptus, & objectivus mentalis: Prior uterque est pars propositionis ex iis compositæ, & definitur *id, in quod resolvitur*

pro-

propositio, resolutione compositivâ, tanquam in prædicatum aut subjectum, saltem in actu primo talia. Objectivus mentalis est, in quem mens nostra vel simpliciter apprehendendo vel enunciando tendit.

Ais 3. Et quaris, unde terminorum alii dicantur primæ aut secundæ intentionis? *R.* primæ intentionis dicuntur, qui conveniunt rebus etiam extra intellectum; secundæ verò, qui per actum mentis solius, eumque reflexum conveniunt; homines enim ex Boëtio intendunt primò rebus imponere nomina, secundariò notionibus secundis disciplinarum, quales sunt denominationes omnes Logicæ v. g. subjecti, prædicati, generis.

IV.

Apprehensionis Vitia & Qualitates.

PRæcipua Apprehensionis vitia sunt confusio & obscuritas, quæ ex duplici potissimum fonte oriuntur: Obscura fit, quando non jungenda jungimus; Confusa, ubi res similes à dissimilibus, indistinctas à distinctis non separamus.

Apprehensioni nulla competit falsitas. *Ratio.* Falsitas vel est *complexa*, & est difformitas cum objecto, aliter habente, quam actus enuntiat. Vel *incomplexa*, & est difformitas cum objecto, de quo nihil enuntiat; atqui neutra competit apprehensioni; non complexa, quia apprehensio est simplex intuitus; nec incomplexa, quia omnis apprehensio, sive sit unius, sive plurium objectorum, vel est hujus objecti repræsentativa, vel non est, sed ejus (ut phrasi Aristotelicâ utamur) *ignorativa*? Si illud repræsentat? semper est conformis & vera: Si ignorat? non est ejus apprehensio, adeoque nec falsa apprehensio.

V.

Dirigibilitas Apprehensionum.

UTrique, quod diximus, vitio remedium invenit Logica, obscuritati per graduum metaphysicorum distinctionem, confu-

fusioni verò per ordinatam universalium cognitionem, rerum verò dissimilium in certas prædicamentorum classes distributionem.

Quæris 1. Quomodo proprietates definitionum sint à Logicâ dirigibiles, cùm omnis proprietas necessariò fluat ab essentia? *R.* Claritas definitionum & convertibilitas (repræsentativè has reperimus in actu intellectûs, non entitativè) membrorum item dividendum repugnantia & proprietates similes diriguntur vel antecedenter, si Logicus in ipso definitionis conceptu attendat ad speciales regulas de proprietatibus, vel certè in essentiâ diriguntur à regulâ: *Definitio debet constare &c.*

Quæris 2. Quomodo regulæ de æquivocis dirigant conceptus? *R.* Conceptum equidem formaliter æquivocum non dari vocum adinstar, quarum significatio est ex libera institutione hominum; nihilominus conceptum esse priùs repræsentativum in mente vel nominis æquivoci, vel æquivocatorum, quàm voce externâ ea proferamus: Prior conceptus est apprehensio simplex, posterior verò complexa.

Quæris 3. Quomodo regulæ de suppositione spectent conceptus formales internos? *R.* Cum suppositio sit vel *materialis*, scilicet vocis pro se ipsa, pro literis & syllabis, vel *simplex* pro naturâ communi aut singulari, ut sortitâ denominationem Logicam secundò intentionalem, conceptus horum terminorum objectivorum est apprehensio complexa: Econtra verò conceptus termini objectivi, sumpti pro inferioribus, vel est simplex apprehensio, si terminum repræsentet sine signo; vel complexa, si cum syncategoremate: *Omnis*, aut *aliquis*; quæ suppositio vel est *personalis copulativa*, vel *copulata* cum signo universalis, aut *disjunctiva*, vel *disjuncta* cum particulari.

DE PRÆCOGNITIS AD PRÆCISIONES UNIVERSALIUM.

I.

Conceptus distinctionis Genericus.

Sicut unitas est prima & immediata, ita distinctio est secunda, & mediata entis proprietas: Sic enim rectè arguis: Ens est: Ergo unum est, h. e. indivisum in se, seu in plura talia, quale ipsum est; ergo ab omni alio distinctum.

Hæc distinctio entium positivorum consistit in entitate ipsâ positivâ relativè sumptâ sine omni modo physico. *Ratio.* Modus physicus est superfluous: Ergo 2. Absoluta pro signo rationis, quo considerantur absolute seu secundum se, non concipiuntur distingui. 3. Conceptus negationis est consequens ad distinctionem, ergo non est essentialis, & primò constitutivus.

Distinctioni opponitur identitas, quæ est affirmabilitas unius de alio, non quòd duæ res sint, quæ affirmantur, sed quòd idem habeat semel prædicati, semel locum subjecti in prædicatione.

II.

Gradus Metaphysici.

PER hos intelligimus prædicata essentialia magis & minus communia, per quæ à summo quodam genere adusque substantiam primam seu individuum in linea sive recta sive collateraliter categoricâ descendimus, aut ab individuo ascendimus: Talia sunt respectu hominis substantia, corpus, vivens, animal, *in rectâ*, & materiale, animatum, sensitivum, rationale *in collateraliter* (idem applica Categoriis accidentium) Nec est, quod gradus Logicos eosdem appellari vetet. In exemplum eos assumit

sumit Logica , ut doceat Theologum , Jurisconsultum , Medicum , in suo quósque foro rectè distinguere quælibet in classes suas.

III.

Distinctio graduum extra intellectum.

Distinctio extra intellectum non agnoscitur à nobis alia præter realem strictè. *Ratio.* Non datur ens magis vel minus independens ab intellectu : Ergo nec distinctio entis magis vel minus independens , magis vel minus realis , major & minor , realis & formalis , actualis & virtualis intrinseca , absoluta , & respectiva. 2. In quacunque adversariorum , distinctionem graduum ante operam mentis statuentium , sententia sequitur ferè processus in infinitum , nempe dari distinctionem majorem inter rem & rem , paulò minorem inter realitates , adhuc aliquantò minorem inter formalitates , rursus minorem inter rem & formalitatem , rem & respectum , rem & modum physicum , denuo minorem inter ipsos modos físicos , minimam inter respectus reales metaphysicos. 3. Signa , quæ pro suâ distinctione asserunt adversarii , videlicet verificatio contradictoriorum , & definitionum diversitas , commentitia sunt ; quòd si verò reapse darentur , evincerent distinctionem realem strictam seu majorem. *Ratio.* Verificatio contradictoriorum infert oppositionem maximam ; ergo & summam distinctionem. Ego certè credam faciliùs , idem à se ipso separari posse , ut adhuc existat separatum , quàm esse posse simul , & non esse , ut pereat simul & maneat. Quatuor igitur etsi non in singulis collectivè omnia , singula tamen aut plura simul collecta reperimus signa in iis , quæ distinguuntur ante operam mentis. Et hæc pari passu ambulant. Primum est separabilitas entitativa unius ab alio : Alterum , oppositio relativa producentis & producti ; Tertium , prioritas temporis & omnis dependentia unius ab alio tanquam à causâ : Quartum denique verificatio prædicatorum contradictoriorum.

IV. Di.

IV.

Distinctio Graduum in intellectu formalis.

CONTRA formalem ex parte solius actûs pugnat 1. Ma-
lè peti ab adversariis præcisionis fundamentum à solo
objecto sensibili, eûm in ipso objecto substantiali detur æqui-
valentia, quâ v.g. homo præstat unus omnia, quæ præstant
plantæ, bruta, Angeli. 2. Præcisio faciens universale debet
esse apprehensio simplex, sicut ipsum universale objectivum de-
bet esse terminus simplex; atqui distinctio formalis ex parte
actûs non est apprehensio simplex, sed multorum. Ergo. *Conf. 1.*
Cognitio repræsentativa animalis rationalis etsi per mo-
dum unius, est complexa; ergo à pari. 2. Illa cognoscuntur
per actum formaliter præscindentem, quæ fiunt unum; atqui
omnia individua hominum & brutorum fiunt unum, quando
animal extrinsecè, seu ex parte actûs fit genus; ergo & omnia
cognoscuntur, terminant cognitionem meam, licet illa
nesciam. 3. Licet multa individua lapidum à parte rei confun-
dantur in unum cumulum, & non discernantur, manent
multa; ergo nec intellectus, tam imperfectus, ut non possit
discernere, erit tam perfectus, ut propterea multa faciat unum.
Ratio 3. Deficit hîc genuina compositio metaphysica: Quæ
enim compositio? Si apprehendas pro subjecto omnes homi-
nes in ordine ad sensationes & ratiocinationes, pro prædicato
autem primùm omnia bruta & omnes homines in ordine ad
sensationes, deinde simul solos & omnes homines in ordine
ad ratiocinationes.

V.

Præcisio Objectiva.

PRO hac est 1. Potest una virtus, una perfectio con-
cipi sinè altera realiter identificata; quod enim non est
de

de essentia alterius, sinè eo alterum potest existere ; sed rationale v. gr. non est de essentia animalis. Ergo. *Conf.* quod non est de essentiâ alterius physicâ, sinè eo alterum potest produci physicè, non tantùm ex parte actûs producentis, sed etiam rei productæ ; ergo quod non est de essentia alterius metaphysicâ, sinè eo alterum potest cognosci, & intentionaliter objectivè existere ; quod formalistæ negant, imò & nonnulli objectivistæ, scilicèt ipsum animal posse cognosci sine rationali. 2. Quando repræsentatur aliquid ex objecto *directo*, & aliquid non repræsentatur, præscinditur objectivè ; atqui quando omnia entia sub ratione apti existere h. e. prædicatum : *Aptum existere*, entibus omnibus essentiale, & non simul per eandem cognitionem prædicata differentialia : *A se, ab alio*, repræsentantur, aliquid repræsentatur, & aliquid non repræsentatur ex objecto directo, substantiali. Ergo. Hinc Aristoteles 3. Metaph. c. 10. *Differentia sunt extra conceptum generis.* Quis autem torqueat Philosophi tam clara, tam diserta verba, per *genus* ab eo intelligi v. g. omnia & hominum & brutorum individua in ordine ad sensationes cum Formalistis ; aut Petrum c. g. solum quâ animal, ita ut Petrus tanquam objectum ipsum physicum veniat in recto ? 3. Unitas & distinctio generis à specie c. g. est proprietas generis ; ergo est ei intrinseca ; atqui non est intrinseca formæ extrinsecæ, qualis apud adversarios est cognitio præscindens activè ; ergo subjecto hujus concreti : *Genus*, in quo proinde duplex resultat forma, puta, alietas hujus objecti intentionalis ab illo, quam vocamus præcisionem *passivam*, deinde unitas generica, seu divisio in plura talia h. e. genera.

Sed ais 1. Distinctio objectiva supponit distinctionem graduum *virtualem actu* existentem à parte rei ; quod est chymæricum. D. a. actu actualitate distinctionis N. virtutis, æquivalentiæ C. Petrus sentit, crescit, ratiocinatur ; æquivalet ergo spiriti-

spiritibus puris, brutis, plantis, itaque præbet fundamentum intellectui cognoscendi vel pro acceptis speciebus vitæ vegetativæ, aut solius sensitivæ, vel habitis speciebus perfectis & adæquatis, pro certa tamen voluntatis determinatione, solum principium vegetationis, aut principium sensationum, aut rationationum. * Non dicitur virtualis *intrinseca* seu *Major*, quia non salvat prædicata contradictoria ante operam mentis, sed solummodo post eam, * quo tamen casu cessant esse contradictoria, eo quod cadant supra distincta *exercitè* h. e. quæ *primum* distinguuntur.

Sed ais 2. Datur alia & alia virtualitas, & duplex cognoscibilitas. Ergo. *N. utramque p. a.* Supponitur ab intellectu virtualitas, tanquam fundamentum ex parte objecti substantialis directi, sed non alia & alia. Datur simplex entitas ratione *terminorum*, quos respicit i. e. operationum, quarum est principium & radix, & *entium*, quibus æquivalet, divisibilis intentionaliter in plura objecta, plures perfectiones, gradus, conceptus objectivos, principia Metaphysica, prædicatum latius patens & determinabile, alterum verò determinativum. Deinde *retorq.* Apud Formalistas cognoscitur ex *parte actus* animal, non cognoscitur rationale; ergo datur ante operam mentis duplex cognoscibilitas *extrinseca* sic dicta ab actu extrinseco, quippe quam cognoscibilitatem intellectus supponit.

Ais 3. Vel ergo rationale *realiter* sumptum etiam est cognoscibile cognitione animalis præcisivâ, vel non est? R. est cognoscibile, & est non cognoscibile; quæ non sunt contradictoria: Falsum est, quod non sit cognoscibile *non* neganter sumendo. *Realiter* enim animal & rationale in eodem supposito idem est. * Porro hic loquendi modus: *Cognitione animalis præcisivâ*, jam appellat supra statum intentionalem, pro quo distincta sunt.

Objectum Tertium.

Bona verba, si minùs pacifica, hìc rogamus ab Adversariis, à quibus idololatriæ cujusdam Philosophicæ hactenus insinulati sumus. Objectum *tertium* agnoscimus, distinctum à cognitione, cujus est objectum, & ab objecto physico extra intellectum existente, quòdque respectu actûs, enuntiativi de rebus, est verificativum aut falsificativum; idoli nihil agnoscimus. *Ratio.* Idola, Hircocervos & Vulpanseres facit intellectus, ubi nullum habet fundamentum à parte rei: Tale autem habet in nostro casu. Ergo. 2. Intellectus sine fictione fabricat sibi speciem impressam spiritualem, vel inadæquatam objecti physici, vel adæquatam, quâ tamen *patiens* utitur sæpe non totâ, dependenter ab imperio voluntatis; quales species spirituales anima, etiam ergastulo materiæ soluta, retinet: Ergo etiam hic *patiens*, ut respectivè vocant, intellectus, præter speciem *expressam* inadæquatam seu cognitionem, potest facere *per resultantiam* aliquod objectum intentionale tertium. 3. Anti-Christus hodie est meum objectum, res nunquam extitura, possibiles tamen, fuerunt ab æterno objectum DEI, non physicum certè, nec mea, aut DEI cognitio, quæ est identicè DEUS ipse; ergo objectum tertium in dato sensu resultantiæ, *quoad esse veri objectivum intentionale.* Sanè quod actu terminat actum, necesse est, actu existat; terminare siquidem est de tertio adjacente, contingente etiam saltem respectu humanæ cognitionis; ergo si non existat physicè, existit objectivè, quatenus *verum est*, esse cognita cum fundamento, quod præbet connexio inter prædicata essentialia rei.

Sed ais. Est idem animal, quod etiam extra intellectum. Ergo est objectum ipsum physicum. *D. a.* idem quoad rem, quatenus est perfectio substantiæ primæ, extra intellectum huic

& cæteris gradibus identificata C. quoad modum, statum ob-
 jectivum & in ordine ad scientias N. Non tribuimus ei aliud
 * esse rei, & entis physici, sed *entis objectivi*, seu esse veri:
 * Verum est: *Hoc prædicatum* substat meæ cognitioni, eamque
 terminat, non autem terminat hoc ens *physicum adequatum*.
 * Cur autem, obsecro, dicam, cognosci potius illud, quod
 eminus video, sed quæ animal, quàm, cognosci animal obje-
 cti physici ob oculo visi? Igitur res non fortitur denomina-
 tionem *generis*, quæ est secundò intentionalis, cadens supra
 objectum intentionale tertium, primùm *exercitè* per actum
directum abstractivum, dein *signatè* per actum enuntiativum:
Animal est genus.

UNIVERSALE IN GENERE.

I.

Universale ex Natura rei Scotisticum

IN natura rerum non reperimus ante mentis operam. *Ra-
 tio.* Convenientia seu similitudo in operationibus est tan-
 tùm unitas fundamentalis, non autem actualis; nam simili-
 tudo debet esse inter duo *in ea ratione*, in qua sunt similia.
 Igitur quod est primarium Scoti fundamentum, *divisionem v. g.
 numericam non opponi unitati specificæ pro eodem statu etiam*, ruit.
 Sicut enim alba duo in ratione albi duo sunt, ita & Petrus e. g.
 & Paulus duo sunt homines; quod argumentum ex eo strin-
 git efficacius, cùm *hanc unitatem formalem* dicat *non esse alicujus
 entitatis in duobus, sed in uno* 2. D. 3. Q. 6. §. ad. q.

Sed ais. Naturæ existenti in re non repugnat *de se, secun-
 dùm se*, quòd cum quacumque unitate singularitatis ponatur.
 &. Per terminos: Natura *secundùm se, de se, ut natura*, deno-
 tari operam mentis. Accedit, quòd percunte permortem, in

hac sententia, naturâ v. g. Petri, Petro saltem identificatâ realiter, periret unitas formalis, naturæ identificata realiter, & non periret in Paulo superstitæ, naturæ hujus itidem identificata, itaque de eâdem *specificè unâ ac indivisâ* naturâ verificarentur contradictoria.

II.

Universale Cajetani.

UNitas *negativa*, quam statuit Cajetanus intra & inter Petrum ac Paulum, in eo sita, quod naturæ Petri secundum se & ex se non repugnet esse in Paulo, non sufficit ad verum universale. *Ratio.* Si Natura Petri & singularitas non distinguuntur; ergo quidquid convenit singularitati, convenit etiam naturæ humanæ; atqui singularitati non potest convenire communicabilitas qualiscumque. Ergo.

Sed ais, distinguere virtualiter intrinsecè, aut formaliter etiam ex natura rei, ideoque naturam rectè dici *communem* pluribus non per inexistentiâ, sed per *indifferentiam negativam*. *Contra est* 1. Sequi, quod per *inexistentiâ* possit esse communis. 2. Ex dictis contradictoriis admissis, secundum insinuata, distinguuntur realiter. 3. Quod non appareat, quid sit, quod *positiva* non dicatur *indifferentia*.

III.

Universale Respectivum.

Profecto ut nemo scit sine intellectu, ita per hujus virtutem repræsentativam rectius dices unicè fieri naturas universales. Has cum Aristotele appellamus λόγους τῶν οὐσιῶν rationes seu conceptus objectivos essentiarum; siquidem *de singularibus non datur scientia classica* 1. Poster. c. 25. Sed enim quod omnes c. c, homines ita se habeant ad scientias, ac si essent homo unus, quid hæc tandem unitas *respectiva* ad rem, seu universale propriè tale extra intellectum?

IV. *Uni-*

IV

Universale Occami.

Occami & Nominalium universale antiquior Occamo S. Anselmus multo jam antè L. 1. De Incarn. VERBI c. 2. perstrinxit his verbis : *Dialectici nostri temporis, imò Dialecticæ heretici nonnisi flatum vocis substantias universales esse dicunt.* Quid enim? Ubi de Petro hominem prædicas , eúmne tibi sensum facis? *Petrus est vox homo.* Risum teneatis amici ad hoc universale in *significando*, quando universalialia in *essendo* & *prædicando* inquirimus.

V.

Universale Platonium.

E Concavo Lunæ repetere naturas universales, res mira, & Platone, tanto Philosopho, planè indigna: Haud mirandum minùs, naturas universales in mente Divina abstrusas comminisci, quæ nec inesse singularibus possint, nec de iis prædicari. Has posteriores tradit L. 6. *de Repub.* in Tymæo & Parmenide, nec alias ideas externas à Platone admittas contendit D. Augustin. L. 22. de Civ. DEI Cap. 26. Priores ejus inventioni tribuit Aristoteles (bonâ fide, an græcâ, ingratus præceptoris discipulus id egerit, quæstio est facti) 1. Met. 6. & 13. Met. 4. Unam nonnisi rerum agendarum ideam DEO identificatam agnoscit Philosophus Christianus cum Boëtio L. 3. *De Consol. Philosophica* Metro 9.

Tu cuncta superno

Ducis ab exemplo : Pulchrum pulcherrimus ipse

Mundum mente gerens, similique in imagine formans.

Sed hæc nec creaturis inesse, nedum de iis prædicari potest. Ergo.

VI.

Universale Fonseca.

VIndicamus ab injuria, quam ei perperam nonnulli impingunt. Universale in statu possibilitatis, at non reali illo, sed objectivo post mentis operam admittimus cum Fonseca. Nempe potest abstrahi natura ab inferioribus 1. Antequam ad ea realiter contrahatur secundum statum actualis existentiae. 2. Postquam est contracta, potest rursus repræsentari ab intellectu sine omnibus suis differentiis individuantibus aut specificantibus. Pro utroque hoc statu naturam vel genericè vel specificè universalem rectè statui à Fonseca, quis æquus rerum arbiter inficias eat?

VII.

Actus comparativus.

DE comparativo abstractivum subsequente lis est: hunc superfluum dicimus; nam per quod fit essentia, per hoc fiunt & proprietates: atqui essentia universalis seu aptitudo inessendi fit sufficienter per actum abstractivum: Ergo etiam per eundem fit proxima prædicabilitas seu universale, prout à Logica consideratur, tanquam Metaphysici proprietas. Hoc ipso certè natura est apta prædicari de multis, quòd fit per actum abstractivum objectivè præcisa à suis inferioribus.

Non negamus tamen, necessarium esse, ut aliunde constet de inferioribus illius naturæ.

VIII.

Actualis prædicatio.

EAndem huic cum apprehensionibus communem tribuimus virtutem *representativam*, secundum quam & ipsa facit universale, quatenus illud repræsentat sine inferioribus. *Ratio* est à pari ex dictis de apprehensione. Et hoc sensu dicimus
manere

manere universale in actuali prædicatione. Præter hanc reperi-
mus in actuali prædicatione virtutem *identificativam*, iudicii
propriam, secundum quam non manet universale in actuali
prædicatione sive de singulari : *Petrus est homo*, sive de univer-
sali termino : *Homo est animal*. Ratio. Virtus identificativa
attingit identitatem extremorum *physicam*, illam affirmando,
quia, ex dicendis, verificativum propositionum est physica
identitas vel non identitas, quando prædicatum est primò in-
tentionale, competens subiecto independenter ab intellectu; Er-
go attingit singulare vel unum, ut Petrum, vel plura in supposi-
tione aut distributiva, aut copulata, disjunctiva aut disjunctâ,
ita ut sensus sit : *Petrus est hic homo*. *Et hic homo est hoc, & ille homo est illud animal &c.*

Sed ais 1. Ergo intellectus simul facit & per eundem actum
destruit universale : *N. 2. p. illati*. Per vim identificativam nec
facit, nec destruit, sed affirmat esse realiter idem cum alio e. g.
hominem cum Petro, adeoque singularem. *Simpliciter* ergo
actualis prædictio facit universale. Si quæris, an etiam possim
dicere, quòd non faciat? *R.* Necessariam esse particulam re-
duplicativam, videlicet quòd non faciat *quatenus identificativa*,
sicut anima nostra sentit simpliciter, & non sentit, quia rationalis.

Ais 2. Terminus : *Homo* in hac : *Petrus est homo* supponit
disjunctivè pro omni sensu. Ergo. *N. a.* Quoad virtutem præ-
cisè repræsentativam supponit quidem *signatè personaliter*, quia
pro natura communi, sed non habente *actualement* denominatio-
nem speciei secundò intentionalem, *precisivè* tamen, quia pro
natura inferiorum, non pro ipsis inferioribus supponit; quoad
identificativam supponit disjunctivè.

Ais 3. In hac : *Petrus est animal rationale* non manet ani-
mal genus quoad virtutem etiam repræsentativam. Ergo nec.
N. C. virtus hîc intervenit *repræsentativo-unitiva*, non abstracti-
va, Afficit autem terminus *limitans*; *Rationale* terminum;

animal immediatè, ideòque restringit. Dicitur tamen adhuc *genus*, quia *de se*, i. e. extra hunc concursum est *genus*, & prædicatum latiùs patens.

Ais 4. Distinctio opponitur identitati; ergo sicut intellectus potest distinguere objectivè, etiam potest terminum universalem identificare *objectivè*. N. C. & *retorq.* Ergo sicut per apprehensionem distinguit, per eandem identificare potest, cum tamen affirmativa non sit. Potest igitur distinguere objectivè, quatenus unum prædicatum essentiale objecti physici sine alio cognoscit, itaque dividit in duos conceptus objectivos, unde dicitur *adunata*, imò identificata *dividere*, & contrà *divisa adunare* per virtutem repræsentativo-unitivam, quoties facit compositionem metaphysicam.

UNIVERSALIA IN SPECIE.

I.

Divisio universalium.

Divisio *immediata* Universalis est in *essentiale* & *accidentale*: Utrumque diverso respectu Metaphysicum dicitur & Logicum. *Accidentale primò intentionaliter* sumitur, quoties considerantur ejus prædicata essentialia, ut cum *animal* definitur *vivens sensitivum*. *Secundò intentionaliter*, quatenus substat cognitioni reflexæ, à qua sortitur denominationem generis sibi accidentariam; quanquam & *genus e. c.* aut aliud universale essentialiter tale non rarò confundatur cum primò intentionaliter tali ex eo, quòd generi *e. c. essentialiter tali h. e.* conceptui objectivo *generis ut sic* seu in communi essentiali sit, esse *genus*.

Dividitur *Logicum* in prædicabile *in quid*, & *in quale*: Illud vel prædicatur completè vel incompletè; prædicabile verò in quale vel est essentiali, vel necessarium, vel contingens.

Media-

Mediata itaque & adæquata Universalis divisio est secundum quinque species, scilicet Genus, Speciem, Differentiam, Proprium, Accidens; * De quibus sive essentialiter talibus, sive accidentalibus secundò intentionaliter sumptis, univocè prædicatur universale essentialiter tale: * Itaque etiam Genus v. g. essentialiter tale fit species *subjicibilis*, respectu Universalis, & *subalterna*, accidentaliter talis, respectu generum, generalissimi, subalterni, & infimi.

II.

Genus.

CONsideratur hoc rectè vel ut totum *actuale*, & habet partes *constitutivas*, scilicet suum genus, & differentiam; vel ut *potentiale*, quatenus genus est, & habet partes potestativas, seu subjectivas, h. e. inferiora sua, vel denique ut *pars actualis* in omni compositione metaphysica.

Partes subjectivas seu species suppone impossibiles, exceptâ unâ, & continuò genus non erit, sicut totum non habes in una parte.

Individua, sic dicta respectu generis incompleta, distinguuntur tantum secundum conceptum magis vel minus explicitum seu *formaliter, ex parte actûs*, à completis; itaque prædicatio generis de ejusmodi est *mediata* æquè, ac de completis simpliciter & explicitè talibus, tam mediatione subjecti, quàm consequentiæ subsistendi; immediatius enim contrahitur genus ad speciem, tanquam *subjectum logicum*, quàm ad individua quævis, & *ratio sequela*, cur *hoc animal* sit animal, est, quia v. g: homo est, & homo est animal; ergo prius venio ad speciem, quàm ad genus in ordine consequentiæ subsistendi, quando quæro, cur *hoc animal*, individuum quasi incompletum, sit animal.

Denique desumitur genus non à sola materia, sed à tota rei entitate, prout hæc est principium operationum uni speciei propriarum. *Patet* in substantiis spiritualibus, unde paritas est ad materiales compositas.

III.

Species.

Sola *prædicabilis*, atoma, infima seu specialissima constituit secundum Prædicabile. Differt à Genere, quòd prædicetur tantum de numero tantum differentibus; à Differentia autem, Proprio & Accidente, quòd *in quid completè* seu ut tota essentia.

Universalitatem Metaphysico-Logicam non salvat in unico individuo, impossibilitatis cæteris. Cui argumentum hinc petere lubet ab oleo Elisæi, quod fluere desiit non defectu fecunditatis, sed vasorum, caveat, ne oleum perdat & operam. Gratis igitur distinguitur universale in universale 1. *Secundum rem & rationem simul.* 2. *Secundum rationem tantum.* 3. *Secundum rem tantum*: Alioquin & Natura Divina sine singularitate cognita erit universale secundum rationem; quod concedit liberaliùs Franciscus Bonæ Spei; & genus in unica specie erit genus secundum rationem; quod Adversariorum permulti negant.

Rectè dicitur *sola definiri propriè* 7. Met. II. quia sola habet genus & differentiam, & eatenus genus est species. Hinc & *specificari intrinsecè* est constitui in suo esse secundum speciem tanquam ab aliquo intrinseco; *specificari extrinsecè* est respicere rem extra se, & per ordinem, qui intrinsecus quidem est, ad illam, tanquam extrinsecam, cognosci secundum speciem.

Habetur per *compositionem Metaphysicam* seu unionem intentionalem, quæ fit vel in apprehensione complexa, ut: *Animal rationale*, vel in iudicio ex parte prædicati explicitè, ut: *Homo est animal rationale*.

Denique species comparantur numeris 8. Metaph. 3. *cujus rursum*

rursum aliud Philosophorum axioma est fundamentum, videlicet quòd *essentia rerum* æquè, ac numeri sint *indivisibiles*, & per omnem sive additionem sive detractionem mutantur; unde definitio etiam *nihil superflui continere debet* ex regula.

IV.

Differentia.

Dividitur in *communem*, non quòd utrique extremorum sit communis, sed quòd neutri sit propria; deinde in *propriam*, & tertio *propriissimam*. Hæc postrema vel est generica subalterna, vel specifica, infima seu ultima, qualem requirit definitio. Utraque potest considerari vel ut *constitutiva* relatè ad speciem aut inferiora; vel ut *divisiva* comparatè ad genus.

Constitutiva sola spectat ad tertium universale, prædicaturque in quale quid seu adjectivè ut terminus connotativus, simul tamen ut pars metaphysica essentialis & determinativa generis, tanquam materiæ, unde differentiam etiam formam metaphysicam dicimus.

Inferior si sumatur formaliter, non includit superiorem, nec genus: Pars enim metaphysica una debet esse extra conceptum metaphysicum alterius. Imò & tam inadæquatè & abstractè potest sumi differentia specifica e. c. ut nec in obliquo importet genus, quod *per eam* dividitur, quatenus concipitur præcisè esse talitas in abstracto, aut talis concretivè perfectio, talis radix operationum, quæ tamen quia dependent à sensibus, ut ratiocinationes hominis, necessariò animal *tanquam terminus* in dicto conceptu rationalis venit implicitè, imò & explicitè, si usquequaque clarum & ipsius rationalis, intentionaliter etiam sumpti, adæquatum conceptum formes.

Specie differre dicimus, quæ habent essentialem dissimilitudinem: Hanc desumimus ex diversitate notabili & constante proprietatum & effectuum, non singulorum, sed collectim sum-

ptorum, non liberorum, sed necessariorum, ita ut illa non possit refundi in causas extrinsecas. Regulam hanc applicare pro *differentia specifica*, aut distinctione solâ numericâ substantiarum sive spiritualium sive materialium, non est nostri fori, sed aliarum scientiarum.

Differentiæ infimæ perperam negantur, * etsi persæpe lateant scientiam nostram, nimium quantum limitatam etiam in naturalibus: Hinc & differentiæ quoad nos negativæ, ut irrationale, insensitivum, sunt *quoad rem positivæ*.

V.

Proprium.

Nobilissima Proprii divisio est in *Physicum* & *Metaphysicum*: Illud, licet ab essentia necessariò exigatur, ab ea tamen realiter distinguitur, potestque de ea negari, imò & ab ea divinitus separatum existere, ut calor ignis, aut quantitas materiæ coæva, diciturque hoc proprium physicum *propria passio*, & ita cum Accidente physico *abstractim spectato* convenit ex parte ratione separabilitatis, & disconvenit per hoc, quòd exigatur à subjecto. *Metaphysicum* est, quod solâ ratione distinguitur ab essentia, à qua promanat per necessariam illationem, neque potest de illa negari, aut ab ea realiter separari, juxta illud: *qui tollit proprietates, tollit essentiam* consecutivè. Duplex est autem, genericum aliud, aliud specificum.

Dividitur ordinariâ divisione quadrifariam. Quarto solùm modo, *quod omni, soli, semper convenit*, constituit quartum Prædicabile, non respectu speciei, sed inferiorum speciei, prædicaturque in quale necessariò, item *conversim* ratione speciei, itaque & commune est iis, quorum est, & proprium simul.

VI Acci-

VI.

Accidens.

Secundò intentionaliter sumptum, ut quintum Prædicabile, rectè definitur *Unum aptum inesse & prædicari de pluribus in quale non convertibiliter*. Non est proximè prædicabile, nisi actu existant subjecta. Subjecta dicimus ea, quibus per in-
hætionem tantum inest ratione sui abstracti seu obliqui, quod abstractum dicimus *Accidens Physicum*, & definitur id, quod *contingit rei inesse & non inesse, ab eaque potest abesse sine sub-
jecti corruptione* Logica & essentiali. Dicuntur etiam *De-
nominata*, quod etiam nomen iis tribuimus, de quibus diffe-
rentia & proprium, utpote *adjectivè*, prædicantur, cum è di-
verso *inferiora* appellemus, de quibus genus & species, utpote
substantivè & in quid dicuntur.

Extremum Accidens, Proprium & Differentia prædicantur de suis denominatis semper in concreto, nec ulla habent infe-
riora; neque enim coloratum v. g. de albo, album de hoc al-
bo *in quid* prædicantur, neque adjectivorum, quippe entium per
accidens, & non unius naturæ, datur una propria quidditas:
Genus autem & species, ubi substantiæ sunt, prædicantur de
inferioribus in concreto (intelligimus concreta Metaphysica,
de quibus infra) abstracta enim eorum *Metaphysica*, ut huma-
nitas, animalitas, nequeunt prædicari de iis; ubi autem acci-
dentia sunt genus & species, ut color, albedo, prædicantur de
inferioribus, albedine, nigredine, & albedo de hac, illâ in ab-
tracto.

VII.

Individuum.

Distinguiamus hîc inter individuum *determinatum* vel ex no-
mine, vel signo singulari, vel ex hypothese, & *inde-
terminatum* seu vagum: Hoc, à præfixo signo particulari ita
dictum

dictum, non datur à parte rei in sensu sano Philosophico : Quid-
quid enim datur à parte rei, determinatum est & singu-
lare.

Sed ais. Datur à parte rei verificativum utriusque prop:
Aliquis homo currit, ubi subjectum disjunctivè ; *aliquis oculus*
est necessarius ad videndum, ubi confuse supponit. Ergo. *R.* ad 1.
Aliquis homo datur quoad rem significatam i. e. individua de-
terminata C. quoad modum cognoscendi N. ad 2. Objectum
repræsentationis *intentionale* est vagum, *verificationis* determi-
natum, scil : oculus indeterminatè quoad modum, determina-
tè quoad rem est necessarius ad videndum determinatè. * Di-
scrimen tamen manet suppositionem *disjunctivam* inter &
disjunctam, quòd illa verificatur in aliquo determinato *absolu-
tè*, hæc facta solùm suppositione, dextrum esse necessarium,
si vel sinistro nolim, vel non possim videre.

Nec objectivè in intellectu est universale, tum quòd expri-
mat pluralitatem, tum quòd ei non possit præfigi signum uni-
versale.

Malè negantur à Nominalibus differentia numerica : Spe-
cies enim debet posse prædicari de *numero differentibus*. Nec
individuum ab individuo differt per solam materiam, sed per
entitatem suam sive compositam sive simplicem, ut affectam
certis signis characteristicis vel materialibus vel spiritualibus ;
Unde & spiritus à spiritu rectè dicitur numero differre seu di-
stingui, quorum millia millium assistunt Ei, & decies centena
millia ministrant Ei.

Nequit in sententia objectivè præscindentium dari ratio in-
dividuationis univoca omnibus individuis primò intentionaliter
sumptis formaliter ut talia sunt : Sunt enim *simpliciter ultima*
ratio disconveniendi ab omni alio, quod non est *hæc res indi-
vidua*.

CATEGORIÆ.

I.

Genus Generalissimum extra - Aristotelicum.

Categoriarum Aristotelicarum denarius omnes quidem ex-
haurit de ente reali interrogandi modos; nec exacta ta-
men, nec adæquata omnino, nedum immediata est hæc divi-
sio. *Immediata* foret in Substantiam & Accidens. *Adequata*
in substantiam spirituales & materiales, spiritualis in Increa-
tam & creatam. Deficit itaque hic Philosophus noster, tum
quòd Ens generalissimum excluderet, tum quòd nec illud com-
memoratum ab eo sit ENS entium, quod à Philosopho Euri-
pi fluxum & refluxum, novies quot diebus statâ lege repeti-
solitum, speculante, non capiente paulo antè invocatum vo-
lunt, quàm in Euripi abyssum sese dederat præcipitem, ab
Euripo capiendum, quem à se captum iri desperaverat. Sive
Ens infinitum agnoverit Philosophus gentilis, sive nesciêrit;
quæstio facti est. Entia nonnisi finita in prædicamento Sub-
stantiæ posuit. Nobis Philosophis Christianis ante Catego-
rias Aristotelicas una atque altera de Ente ac DEO entium En-
te resolvenda est quæstio.

Ens aliud est reale, rationis aliud: Illud vel est actualiter in
natura rerum i. e. in collectione omnium physicè existentium,
vel esse potest, * qualia sunt etiam, quæ ab intellectu habent
esse vel effectivè, ut cognitio, vel *subjectivè* in eo, ut habitus.
Ens rationis, strictiùs acceptum, habet esse *objectivum* dependen-
ter ab intellectu, éstque *purè tale*, si habeat ab eo fingente;
aut *non purè tale*, si cum fundamento in re concipiatur.

Entis realis conceptus est: *Aptum existere*. * Aptitudo hic *Logica* intelligitur, seu non repugnantia prædicatorum essentialium, sive ens necessariò existat actu semper, sive contingenter. Proprietates ejus sunt Unitas, seu *indivisio in se*, unde fuit distinctio; Veritas transcendentalis seu *cognoscibilitas per prædicata propria*; Bonitas, scilicet *physica*, seu *appetibilitas ratione perfectionis entitativæ*, accidens sit illud, an substantia, perinde est, qualem etiam in actu peccaminoso physicè spectato reperit Philosophus. Differentiæ divisivæ sunt Aseitas, Abalietas, Perseitas, Inalietas, unde & species quatuor, DEUS, Creatura, Substantia, Accidens. Sicui Zoilorum recensiti termini *abstracti* non placent, huic fortiore, quàm Plato quondam Diogeni ad mensam unà secum sedenti ad acrem, quales Cynico frequentes erant, sarcasum: *Mensam video, menseitatem non video*, reposuit: *Si Philosophus esses, etiam menseitatem videres*, fortiore, inquam, fundamento idem respondemus.

Ens descriptum seu *nominaliter* sumptum est univocum respectu earum, quas retulimus, specierum: * Quòd enim DEUS à S. Dionysio, Magno illo Athenarum Sopho, ὑπεραν *Superens* οὐσιωδῶς *Substantivè*, creaturæ verò συμβεβηκὸς *Adjectivè* & per participationem ens dicantur, minimè obstat; si siquidem ens ad utramque speciem realiter contractum & identicè considerârunt in statu physico, non pro statu objectivo intentionali, in quo & ipsum à differentiis, sicut & contrà differentiæ ejus divisivæ ab ipso præscindi possunt. Itaque & intra Logicos prædicamentorum terminos DEUM, Ens interminatum, reperimus, quin hæc entis per intellectum nostrum facta abstractio Immensitati Divinæ aut infinitudini præjudicet minimùm, adeò ut sit gloriosa potiùs ex eo, quòd limitato intellectu nostro cumulum perfectionum Divinarum nec attingere simul, nedum emetiri valeamus.

II.

Ante-Prædicamenta.

HOrum nomine veniunt nobis cum Aristotele h'. Univoca, Æquivoca, Paronyma, Analoga, & cum S. Augustino in *Categoriis* Polyonyma, Heteronyma, denique & concreta.

Univoca *Univocata* definiuntur ab Aristotele h'. Cap. 1. *Quorum nomen commune est, & ratio substantia nomini (i. e. univoco univocanti) accommodata eadem.* Ubi τὸ *substantia* non substantiam strictè, sed cujuscumque termini quidditative accepti essentiam denotat, etsi univocatis ab extrinseco adveniat, quando terminus est accidentalis, ratione obliqui seu formæ, ut *album*.

Æquivocatio, à rationis, ob quam terminus æquivocans æquivocatis convenit, diversitate ita appellata, fallaciam importat Sophisticam: *Per se* tamen est advertibilis ob publicam vocum institutionem, in quo differt ab ea dolus in voce cum restrictione purè mentali. Non sumitur vox æquivocè, quando accipitur pro omnibus æquivocatis in eadem enuntiatione; sic enim occasio fallaciæ tollitur. Dantur Analoga ab univocis primò, dein & ab æquivocis distincta, etsi non ab his adæquatè, sed tanquam à genere species, non quòd ratio nomini accommodata in Analogatis sit partim eadem, partim diversa, sed diversa simpliciter, uni tamen, scilicet Analogato principali, conveniat primò, aliis secundariò.

Concretorum alia physica sunt, in quibus subjectum & forma distinguuntur realiter nemine cogitante; alia metaphysica, quando solà ratione distinguuntur, etsi quoad rem & esse veri dentur ante mentis operam. Alia item substantialia, quorum forma est substantia; alia accidentalia, quorum forma est accidens, etsi nomine substantivo hæc posteriora sæpiùs, uti v. g. *Pater*, illa adjectivo, ut *corporeum, animatum*, proferantur.

Alia intrinseca, extrinseca alia ex eo, quòd forma sit extra sub-
jectum: Intrinseca rursus alia sunt essentialia, alia accidentalia.

*Accidental*ia sive substantiva sive adjectiva significant in re-
cto subjectum, in obliquo formam, quæ tamen in iis quiddi-
tativè *suo sensu* acceptis venit in recto: *Substantial*ia substan-
tiva, ut homo, DEUS, & adjectiva, ut corporeum, in re-
cto dicunt personam aut suppositum, in obliquo naturam.
Ratio, quòd in utroque resolutionis membro seu subjectum,
seu persona, aut suppositum sit id, quod affirmatur, & ratione
cujus inest forma accidentalis per inhætionem, aut natura *phy-*
sicè completè spectata per identitatem. Dico: *Physicè & com-*
pletè; aliud est enim humanitas e. c. aliud natura humana, aliud
solum hominis corpus aut anima sola. Naturam *naturæ* dabit
tibi *Physicus, suppositi & personæ* Metaphysicus, terminorum &
prædicabilitatis proprietatem sibi vindicat Logicus.

Sequitur hinc, multiplicari concreta, quæ distinximus, uni-
versim omnia & singula multiplicato recto.

Quoad *Denominativa* non incipit nova denominatio, nisi
fiat aliqua mutatio vel intrinseca, vel extrinseca ei, quod de-
nominatur. Quo sensu *resultet* denominatio & forma, reali-
ter prorsus indistincta, dictum sup.

III.

Substantia.

Substantiæ Categoriæ conceptus essentialis primarius & uni-
vocus est: *Ens per se subsistens*. Competit etiam substan-
tiæ incompletæ, etsi in Categoria ponatur tantum reductivè.
Per se existere est existere sine subjecto inhætionis, neque illud
exigere; Accidens verò quamvis supernaturaliter existere sine
subjecto possit, exigit tamen subjectum.

Subjectum in scientiis varias sortitur appellationes, ac divi-
siones, ut I. *Subjectum propositionis*, quod potest esse terminus
etiam

etiam communis, de quo aliquid prædicatur aut negatur. 2. *Attributionis*, quod ex Philosopho necessariò est terminus singularis seu substantia prima. 3. Subjectum seu *objectum scientiæ*, aut *artis*, de quo pr. 4. Subjectum *denominationis*, quod potest esse purè tale, ratione quasi formæ, ut homo respectu vestis, paries respectu visionis; unde has formas extrinsecas dicimus Logicas, quatenus logicè insunt, & eundem præstant effectum, quem intrinsecæ. 5. Subjectum *informationis* respectu formæ substantialis spiritualis. 6. Subjectum *sustentationis* respectu formæ substantialis materialis. Discrimen est, quòd ista extra subjectum esse possit naturaliter, hæc posterior soluta à subjecto secundum ordinarium naturæ cursum existere nequeat. 7. *InhæSIONIS* denique subjectum dicitur relatè ad formas accidentales absolutas, *quæ non sunt pars, faciens cum subjecto totum seu corpus naturale, primariò intentum à natura*; per quas posteriores particulas forma accidentalis à substantiali, subjectum inhæSIONIS à subjecto sustentationis distinguitur; quæ fusiùs examinat scientia Naturalis.

Logico hinc deducta sufficit definitio Accidentis, quòd sit *ens in alio existens* secundum explicationem modò allatam *principio* de substantia, & *ad fin.* de subjecto.

Sed ais. Nequit substantia esse quoad actum secundum in alio; ergo neque accidens extra subjectum quoad actum etiam secundum. N. C. Disp. est 1. Quòd, si substantia supernaturaliter esset in alio, superveniret alteri jam constituto essentialiter, & sic mutaretur essentia substantiæ; sicut autem essentia accidentis etiam divinitus non potest mutari, ita, ut nequidem exigat esse in subjecto, & ei, in quo est, non superveniat; ita neque natura substantiæ potest mutari divinitus, ut nimirum superveniat. 2. Prædicatum independentis, quod convenit substantiæ, est negativum, ideòque negat omnem dependentiam; prædicatum autem dependentis est positivum.

Substantia *Logicè* definitur esse id , per quod respondetur ad questionem: Quid est: Unde quidditas & essentia rei dicitur: Per accidentia enim dicimus de substantia , quanta substantia sit , aut qualis &c. Primam definit Philosophus, *Eus*, quod neque est in subiecto inhesionis , neque dicitur de subiecto attributionis, ut Petrus: Secundam verò, quæ non est in subiecto inhesionis , dicitur tamen de subiecto attributionis, ut homo, animal.

IV.

Prædicamenta Accidentium.

IN prædicamentis Accidentium alia sunt *Physica* & absoluta , pleraque alia *Metaphysica*, & solâ ratione distincta à subiecto. * Sed & hæc posteriora rectè dicuntur *realia* propterea, quòd sint realiter identificata substantiis, ideòque non sunt à Categoriis accidentium excludenda, nisi substantias secundas seu universales à prædicamento substantiæ eliminatas velimus.

Ponuntur porro Accidentia omnia in abstracto: Nam concreta non sunt entia per se seu unius naturæ: Abstracta item prædicantur in recto de suis inferioribus , respectu quorum sunt entia completa, ut quantitas respectu continuæ & discretæ.

Rationem inhærentiæ, secundum ejus diversum modum diversa constituunt prædicamenta, habent, non quatenus sunt termini prædicabiles, sed quatenus dicunt ordinem ad subiectum , atque ita de substantia etiam prædicari possunt, sed concretim.

V.

Quantitas.

IN quantitate *continua* sive permanente sive successiva terminus communis est unio terminorum seu extremorum, qualis equidem non apparet, maximè in successivo v. g. inter 60. minuta prima horæ, sed ex hoc ipso continuum esse fluxum horæ,

horæ, intelligis. In continuo permanente v. g. lineâ *terminus communis* à Dialectica statuitur punctum, quod num detur, punctum est disceptationum physicarum, non logicarum: Logico enim linea quoque respectu superficiei est terminus communis, quatenus linea est indivisibilis in plura talia seu lineas tantas.

Quantitas continua permanens secundum dimensionem in longum, latum & profundum est essentia corporis *Mathematici* quâ talis, quod est præsentis considerationis; nam *Metaphysicum*, quale est omnis substantia materialis completa, ad prædicamentum substantiæ spectat propriè; Corpus autem *physicum* seu organicum sive pars materialis omnis viventis pertinet ad idem reductivè. Neque resolutio præsens tam probatione indiget, quam palmarii erroris Cartesiani adnotatione: Situs hic in eo est, quod corpus Mathematicum cum Metaphysico & Naturali confuderit 2. p. princip. N. 4. & 5. Sed hujus examen sibi reservat Physica.

Eadem extensio trinè mensurabilis est effectus quantitatis continuæ permanentis, sed secundarius: essentia verò quantitatis ejusdem est esse radicem formalem impenetrabilitatis; quæ forma accidentalis, per quam materia exigit posse excludere corpus omne ab eodem loco, quomodo à materia possit separata existere, item ejus effectus supra ordinem naturæ impediri, eadem Physica invictè demonstrat.

VI.

Qualitas.

Quaternarius specierum qualitatis est exactus. Ad habitum & dispositionem reducitur actus, ex quo sæpe frequentato nascuntur habitus acquisiti, aut dispositio. Ad patibilem qualitatem spectant accidentia materialia difficulter mobilia; sin expelli facile possint è subjecto, ut calor in gradu tertio, ad passionem.

Quæstio h'. confurgit utilitatis maximæ, nimirum quæ prædicata in genere qualitatum conveniant rei *simpliciter*, quæ *secundum quid*? ad quam R. Obtinet quidem nonnunquam vulgatum illud: *Denominatio sumitur à potiori*, ut Æthiopem esse nigrum simpliciter, album secundum quid ob dentes albos. Sed enim universale non est; alioqui hominem spiritualem dices ab anima, quia digniore, & actum scientiæ, fidei simul & opinionis dices obscurum simpliciter & incertum à motivis numero potioribus. Nec secundò prædicata *affirmativa* universim conveniunt simpliciter. Illud certum, negativa rariùs tribui simpliciter, eo quòd particula malignantis naturæ neget omnia. Igitur in causis *intrinsecis* tribuitur prædicatum affirmativum ab una parte, etiamsi negativum conveniat *secundum quid* cum addita restrictione ratione partis alterius: Relatè ad causas *extrinsecas* pariter affirmativa conveniunt simpliciter, negativa secundum quid, excepto casu, quo causa altera elevat & vincit alteram, aut ambæ concurrunt prorsus indivisibiliter, unde quia habitus supernaturalis fidei elevat potentiam naturalem, & vincit habitum naturalem scientiæ quoad prædicatum hoc præcisè, actum scientiæ simul ac fidei Divinæ dicimus simpliciter supernaturalem seu indebitum, item conclusionem falsam e. c. ubi altera præmissarum fuit falsa, quia præmissæ omnino indivisibiliter influunt. etsi hæc prædicata sint negativa.

VII.

Relatio.

Relationes Categoricas reales perperam negari, manifestum est tum ab authoritate, tum ex ratione, quam ipse Doctor Angelicus 1. p. q. 13. A. 7. nobis suggerit. *Cum DEUS*, inquit, *sit extra ordinem totum creaturæ, & omnes creaturæ ordinentur ad ipsum, & non è converso; manifestum est, quòd creaturæ realiter referantur ad DEUM ipsum, sed in DEO non est aliqua realis*

lis relatio ejus ad creaturas, sed secundum rationem tantum, in quantum creatura referuntur ad ipsum. Liquet ex his mens Sancti Doctoris, secundum quam, licet de DEO verum erat ab æterno dicere : *est creans pro hoc tempore*, siquidem in DEO nihil incipit de novo, nec ulla mutatio reperitur; in DEO tamen propria prædicamentalis relatio *merè accidentaria* non fuerit, fuerit autem in creatura, quæ ut ipsa contingenter existit, ita nec ipsi relatio accidentalis strictè categorica, quâ ad Creatorem referatur, vel minimum officit.

Circa relationem considerata veniunt subjectum, forma, terminus. In subjecto spectari *fundamentum remotum* potest, ob quod est referibile, & *proximum*, propter quod actu referatur ad terminum: Hoc proximum fundamentum dicimus *rationem fundandi*, estque vel re, vel certè per rationem nostram distincta à subjecto, habetque etiam tunc * eam vim, ac si esset forma physica: Sic in relatione æqualitatis aut similitudinis ratio fundandi est quantitas aut qualitas, quæ sunt formæ realiter distinctæ; in relatione autem Patris ad filium v. g. est actio generativa tanquam forma realiter indistincta.

Categorica *metaphysicè* spectata secundum abstractum est forma ab intellectu nostro abstracta à subjecto: denominat tamen illud à parte rei. Eodem modo, ac non cum eodem rigore, concipere licet *Transcendentalem*, quia hæc essentialis est, & non purè refert, sed etiam constituit subjectum: Ita enim DEUS dicit essentialem respectum ad creaturas possibles, sine quo respectu non esset DEUS.

Physicè spectata categorica non est res, nec modus physicus subjecto superadditus. Abusum formæ & distinctionis metaphysicæ extra intellectum, sup. impugnavimus. Consistit autem nobis Relatio Categorica *physicè* in concreto sumpta in subjecto & ratione fundandi; in abstracto verò solam dicit rationem fundandi v. g. albedinem A. *talem, qualis est albedo* B. termino

mino utrobique excluso, quem tamen essentialiter requiri, nemo est, quin videat. *Ratio*: Concretum v. g. *simile* metaphysicè seu secundum subjectum & formam per operam mentis distinctam consideratum, si sumitur *quidditative* essentialiter & in recto, est paries A. v. g. & similitudo; ergo physicè extra intellectum rursum quidditative acceptum est subjectum scil. paries, & forma physica denominans simile, qualis est ipsa ratio fundandi seu albedo A. *talis, qualis est albedo B.* Terminus autem semper venit in obliquo. Porro forma denominans non debet confundi cum toto denominativo. Ergo.

Prædicamentalis non requirit *universaliter* terminum actu existentem; quomodo enim daretur aliàs relatio prioritatis nos v. g. inter & Anti-Christum, utique categorica?

Terminus ut terminus non est quid respectivum: Tolle enim correlationem à pariete albo B. ideòne terminus non erit? Respici profectò non est respicere sub eo respectu.

Probabiliùs una relationem aliam fundare nequit. Fundantur autem relationes vel in unitate & numero, vel in actione & passione, vel in mensura & mensurabili: Per unitatem intelligimus convenientiam subjecti cum termino, per numerum verò disconvenientiam, èstque utraque vel essentialis, & dicitur identitas, ut Petrum inter ac Paulum in natura humana, aut differentia, ut Petrum inter ac Bucephalum; vel accidentalis, & ex qualitate vocatur similitudo, dissimilitudo, ex quantitate æqualitas, inæqualitas. Per mensuram verò non quantitativa hìc accipitur, sed perfectionis, secundum quam actus potentiae, objectum scientiae, effectus causae sunt mensura.

Categorica omnis est mutua: Quo sensu ex Philosopho h'. *Relatorum maxime proprium est reciprocari, converti, seu dici ad convertentiam.* Specificari proximè relationes à suis effectibus formalibus, remotè à fundamento proximo, intrinsecè tamen; extrinsecè autem à termino ut tali, & formaliter sumpto, explorati

plorati est juris Dialectici. Multiplicato termino secundo & inadæquato non multiplicatur relatio, sed multiplicatis solum terminis totalibus & primariis: Ita multiplicatis filiis multiplicantur relationes paternitatis; sicut enim respicere terminum ut sic est essentielle relationi ut sic; ita tali relationi novæ essentielle est respicere suum terminum: Contrarium est, cum filius respicit patrem suum & avum tanquam terminos subordinatos.

Sed ais. Ergo Pater habens duos filios erit duo patres. *N. ill.* Sed bis pater: neque enim *concreta* multiplicantur, recto non multiplicato.

VIII.

Predicamenta reliqua.

Actio, passio, ubicatio, ratio sitûs & habitûs accidentia sunt merè respectiva, realiter prorsus indistincta: Modum enim & entitatulam seu ens formâ accidentali minutius, distinctum tamen realiter, antonomasticè *diminutum*, vel *reale metaphysicum*, aut *abusivum* inter, & accidens *absolutum* etsi afferatur discrimen, illud tamen commentitium est; modum siquidem Patroni modorum volunt esse distinctum realiter, nec tamen vel divinitus separabilem: Quis autem Omnipotentia Divina modum ponet ac mensuram? Nos igitur decretoriâ sententiâ generali modos omnes phisicos, imò & metaphysicos reales, ut intentionaliter distinctis formis oppositos, è Philosophia nostra proscriptos, eliminatos volumus ad ultimam mundi thulen deportandos.

IX.

Post-Predicamenta.

Huc spectant Oppositio terminorum, Prioritas rerum, & simultaneitas, Motus, & Modus habendi.

F

Opposito-

Oppositorum quadruplex à nobis admittitur species vulgaris; quæ tamen divisio immediata non est.

Circa prioritatem, posterioritatem & simultaneitatem cum primis notandum venit discrimen inter prioritatem temporis seu *in quo*, & prioritatem naturæ seu *à quo*, ut vocant. Hæc utraque convenit causæ contingenti, & posterior quidem huic perinde ac aliis, quorum unum non est causa alterius, *ex quo inferitur, non tamen vicissim ex ipso alterum*; & hæc *naturæ* dicitur. Accedit his prioritas *dependentiæ* solius, quæ est conjuncta simultaneitati consequentiæ essendi, subsistendi, seu reciprocationis; & convenit causis necessariis, ex quibus infertur effectus, sicut & ipsæ ex effectu. Demum prioritas *rationis* secundum certa signa seu instantia rationis, secundum quæ procedit limitatus intellectus noster, ad eruendas difficultates plurimas valet plurimum, maximè ad statuendos rerum conceptus essentiales primos.

Sed ais. Correlativa sunt simul naturæ; atqui omnis causa & effectus sunt correlativa. Ergo. Imò ex Philosopho *de Relativis* Correlativorum proprietas est, *converti essendi consequentiâ*, * *ita ut neutrum sit causa alterius*. R. Expl. ita ut neutrum reduplicativè C. specificativè N. Pater *specificativè* est homo generans, & sic est prioritate *in*, & *à quo* prior filio (in creatis) Pater *reduplicativè* est paternitas, quæ utique non est causa filiationis, nec est hæc prior vel tempore vel naturâ.

Denique de Motu Logicis lis nulla movetur;

Cunctaque Habent, doctâ si tria mente tenent.

Nos à primo ad secundum mentis verbum progredimur.

DE JUDICIO IMMEDIATO.

I.

Signum in communi & particulari.

Signum est id, quod potentia cognoscitiva aliquid à se distinctum *representat* i. e. præsens facit objectivè. Convenit omni signo, tam *formali*, quod formaliter reddit potentiam cognoscentem objectum, licet ipsum non cognoscatur, puta, cognitioni ipsi, quàm *instrumentali*, quod & seipsum manifestat, & aliud à se, seu distinctum saltem formaliter. Et instrumentali tam *naturali*, quàm *arbitrario*, sive *speculativum* sit, ut hedera vini, sive *practicum*, ut verba formalia sacramentorum Novæ legis, sive *rememorativum*, sive *demonstrativum*, sive denique *prognosticum*, ut SS. Eucharistia est signum rememorativum passionis Christi, demonstrativum DEI - Hominis verè absconditi sub speciebus, & gratiæ, prognosticum denique futuræ gloriæ.

In signo considerari potest significatum *materiale* seu res, quæ significat, & *formale*, seu vis significativa, per quam *formaliter* constituitur in esse signi, vel in *actu primo*, quatenus est remota, seu aptitudo significandi, vel in *secundo*, quæ est aptitudo proxima, licet non semper cognoscatur actualiter. Itaque signum *Naturale formaliter* sumptum nihil aliud est, quàm aptitudo rei ex ipsa natura : *Arbitrarii* verò vis significativa est forma moralis in re, quæ signum est, resultans, positâ institutione authoris & acceptance aliorum, moraliter perseverans, quamdiu ea non est retractata. *Ratio* est ex dictis de relatione. Intervенit igitur hîc relatio varia ad varios terminos, ut 1.

Signi ad institutorem in ratione *actionis & passionis*. 2. Ad rem significatam in ratione *mensura & mensurabilis*. Idem naturale simul & arbitrarium esse posse diverso respectu, docet Iris, quæ est naturale pluviae, arbitrarium Divini foederis signum.

Voces esse signa naturalia principii sui, à quo procedunt, indubitatum est. Articulae verò rerum, quas significant, sunt signa tantum arbitraria, & ex placito hominum, quamvis non diffiteamur voces Linguarum LXXII. in confusione Babel esse à DEO causaliter & mediatè, nimirum turbante mentes hominum, unde dissidia animorum, & linguarum, ad disjiciendos insanos conatus, ac fastum deprimendum. *Ratio*, quia signa naturalia apud universos idem & constanter significant.

Denique, ut sunt signa ad placitum, immediatè, directè & primariò significant res, secundariò autem & indirectè conceptus internos loquentis. *Ratio*, quia propter res sunt instituta. Itaque cum voces 1. Ex sese ac natura sua rem determinatam non significant, sed vim omnem, quam habent, certum quid significandi, sortiantur unicè ex institutione, hanc autem 2. Sequatur usus loquentium communis, nec 3. Ab utroque censeatur recedere loquens, nisi specialis ejus intentio aliunde five ex circumstantiis vocum, five rei, de qua agitur, five temporis, five ex contextu innotescat, non sunt in ulla causa vel scientiæ, vel artis, vel fidei voces à communi, proprio, & semper recepto sensu temerè in alienum ac novum detorquenda.

II.

Nomen Philosophicum.

Nomen infinitanter sumi potest, & finitè. *Infinitanter* accipitur, cum ei immediatè præfigitur particula negativa, unde & propositio *infinitans* nomen habet e. g. *homo est non brutum*; quod notamen utilitatem haud modicam adfert in syllogismis, ut in Aristotelico illo: *Stella quæ non scintillant, sunt*

sunt prope nos; atqui planeta non scintillant; ergo planeta sunt prope nos; nam minor hic negativa non est, cum ita resolvi debeat ex syllogismorum regulis, ut maneat idem medium: Stella non scintillantes sunt prope nos; atqui planeta sunt stella non scintillantes. Ergo.

Distinguunt item Dialectici inter *Categoremata*, quæ se solis significant aliquid determinatum, & *Syncategoremata*, quæ consignant, ideoque terminus propositionis esse nequeunt, nisi cum supponunt *materialiter* seu pro seipsis: Et hæc signa dicuntur vel universalia, vel particularia, vel singularia. Unde patet Disparitas, cur *Categorema* semel cum signo: *Nullus*, semel cum signo: *Omnis* in syllogismo sit idem tamen terminus, quia *Syncategoremata* tantum consignant; sit autem alius mox terminus, si semel particula: *Non* immediatè addatur, semel mediatè seu ante copulam, quia immediatè præfixum mutat sensum ipsius *Categorematis*, quod patet ex resolutione termini, in quâ venit in obliquo *categorema*, siquidem prioris e. g. *nullus homo*, hæc est: *Nec hic, nec ille homo*; posterioris e. g. *homo est non brutum* hæc: *Homo est vel hoc distinctum, vel illud distinctum & ab hoc bruto & ab illo &c.*

III.

Verbum Philosophicè consideratum.

DE hoc agit Philosophus noster L. *de interpret.* Cap. 3. in eo, quem *principio* exposuimus, sensu. Itaque quæ de Verbo paucis hic verbis damus, primariò de conceptibus inter-
nis formalibus intelligimus. His ex præscripto regularum ritè formatis, Verbum, antonomasticè *substantivum*, vel ponimus explicitè, vel implicitè, ita ut resolutione verbi opus sit: Unde & nata est prædicati distinctio in materiale, & formale; sic enim in propositione: *Petrus currit*, τὸ *currit* & copulæ locum habet, & prædicati, resolviturque in hanc: *Petrus est currens,*

currens, ubi τὸ *currens* est prædicatum materiale, formale verò est ipsa copula, seu verbum substantivum : *est*.

Porro & aliam esse copulam *principalem*, *incidentem* aliam, ubi quandoque duæ occurrunt in una propositione, patet ex Majore dati suprà syllogismi, diciturque principalis ea, quæ factâ resolutione manet, ut : *Stellæ non scintillantes sunt* prope nos.

Verbum substantivum : *Est* in propositione de secundo adjacente significat actum existentiae, prout & in accidentalibus de tertio adjacente. In propositionibus necessariis non significat existentiam absolutam, & æternam, imò nec hypotheticam, sed solam connexionem objectivam prædicati cum subiecto, unde dicuntur propositiones *æternæ veritatis*. Est autem propositio de *secundo adjacente*, in qua verbum : *Est*, fungitur vice copulæ & prædicati, ut : *DEUS est*; de *tertio adjacente*, ubi tantummodo est copula, ut : *DEUS est existens*. Ostendamus nunc, quæ hîc in globo conclusimus, singula. Igitur 1. Præter propositionem de DEI existentia : *DEUS est*, nulla datur in creatis de secundo adjacente, quæ sit æternæ veritatis. Dantur tamen contingentes sive de secundo adjacente, ut : *Petrus est*, sive de tertio, ut : *Petrus currit*, quæ significant actum existentiae contingentis. * Discrimen inter has : *Petrus est*, & : *Petrus currit*, est, quòd in priore τὸ *existens* implicite, sit adæquatum prædicatum, in posteriore tantum inadæquatum. * De his posterioribus si pressè & rigorosè accipias, locutus est Philosophus in definitione Verbi, quòd nimirum *tempus adsignificet* : In propositionibus enim æternæ veritatis significat aliquid ultra tempus, ex siquidem abstrahunt ab omni tempore, nullum tamen excludunt, suntque veræ, quandocumque proferantur. Nempe essentialia conveniunt rebus creatis quoad esse veri ante existentiam; soli DEO suæ est essentialis existentia, v. Philosophum h'. Cap. 6. & ult.

IV.

Propositio.

ENuntiatiois apud Aristotelem h. c. 4. non tam est definitio, quàm descriptio, quòd sit *oratio*, *qua vera est vel falsa*: Nec est exacta logicè altera, quòd sit *oratio affirmativa vel negativa*, prior siquidem est divisio subjecti in accidentia, posterior generis in species. Unde rectius definitur: *Oratio exprimens sententiam de aliquo.*

Dividitur ratione *quidditatis* in simplicem seu categoricam, & in compositam: Ratione *qualitatis* essentialis in affirmativam & negativam, & ratione accidentalis in veram ac falsam: Ratione *quantitatis* in universalem, particularem, indefinitam, singularem. *Universalis* in universalem pro sensu distributivo, & universalem pro colectivo; *Universalis* pro *distributivo* vel est pro absoluto, quacum coincidit distributiva pro singulis generum, vel pro accommo, qualis est specificè pro generibus singulorum. Signa, quæ ex parte prædicati se tenent, non faciunt ad quantitatem propositionis, ut: *DEUS est omnis sua perfectio*; neque signum subjecto præfixum, si sit affirmativum, afficit prædicatum, ut: *Omnis Persona Divina est DEUS*. In *particulari* & subjectum regulariter supponit disjunctivè, & prædicatum, si sit affirmativa: Confusè tamen utrumque supponit, quoties non licet per disjunctionem devenire ad aliquod inferius determinatum, ut: *aliquis oculus est necessarius ad videndum*, cujus sensus est: *Vel hic, vel ille est vel hoc, vel illud necessarium*. *Indefinita* in materia necessaria facit sensum universalem, in contingente eadem regula non tenet. Quin & singularis potest habere sensum universalem.

Complexam etiam hìc distinguimus à *Composita* per hoc, quòd complexa habeat tantum subjectum aut prædicatum complexum, ut: *Homo, qui DEUM diligit, servat ejus mandata*; composita

posita verò habeat duplex & prædicatum & subiectum. Sunt autem compositarum aliaè explicitè, ut 1. *Copulativa* per particulas *&*, *nec*. 2. *Disiunctiva* per *vel*. 3. *Conditionalis* per *si*. 4. *Causalis* per *quia*. 5. *Relativa* e. c. ubi thesaurus tuus est, ibi & cor tuum erit. 6. *Discretiva*, ut: Ecclesia Christi premi quidem potest, at Ecclesia opprimi non potest. Aliaè *implicitè*, & dicuntur *exponibiles*, quales sunt 1. *Exclusiva* ut hæc ex translatione nova Lutheri: *Sola fides justificat*. 2. *Exceptiva* per particulam *preter*. 3. *Reduplicativa* per particulas *quà*, *quatenus*, ut hæc Christi: *Pater major me est* *quà* homine, aut: *Christus* *quà* *homo* i. e. *Natura humana Christi non est ubique*. Patet ex his etiam, non omnem compositam esse hypotheticam, nec omnem categoricam esse simplicem.

In propositionibus tam compositis, quàm simplicibus reperitur oppositio. Est autem hæc triplex, contrariarum, subcontrariarum, contradictoriarum: Requiritur autem 1. Ut sint de eodem subiecto & prædicato non æquivocè sumptis. 2. Ut diversæ qualitatis seu una affirmans, negans altera; unde si utraque sit affirmans aut negans, diversæ tamen quantitatis, subalternæ dicuntur & universalis subalternans, particularis subalternata. Pro his sunt seqq. regulæ: Pro Contrariis, *non posse simul esse veras, posse simul esse falsas*; quæ pars posterior intelligenda est, si sint in materia contingente. Contrariæ non sunt: *Omnis hominis altera manus est dextra; omnis hominis altera manus non est dextra*; neque enim ex obliquo desumitur propositionis quantitas, sed ex recto. Pro subcontrariis, *non posse simul esse falsas, posse simul esse veras*; minus quippe requiritur ad veritatem propositionis disiunctivum habentis sensum, quàm ad falsitatem, eo quòd, licet ab inferioribus determinatis desumatur veritas, propositio tamen uni determinato non adhæreat præ altero, unde vera est in uno etiam, at falsa, si de nullo verificetur; item ex falsitate subcontrariarum utpote
subal.

subalternatarum sequitur falsitas *contrariarum subalternantium*, consequenter & falsitas *duarum contradictoriarum* simul.

* Quod concernit *subcontrarias*: *Aliquis oculus non est necessarius ad videndum*, *aliquis oculus est necessarius ad videndum*, hæ non includuntur in dicta regula, quia si oculus semper sumatur indeterminatè, prior est in materia impossibili, & necessariò falsa. * Distinguendum hîc etiam *universaliter* *subjectum representationis* seu *suppositionis*, quod idem est, & *verificationis*, quod utique diversum est; cùm ex duabus: *Aliquis Apostolus est salvatus*, *aliquis Apostolus non est salvatus*, prior in Petro v. g. posterior in Juda verificetur. Pro *Contradictoriis*, *nec veras simul esse posse*, *nec falsas simul*; non enim habent ullum medium, intellige reale (etsi per intellectum possim abstrahere ab utroque v. g. an aseitias formaliter sit ens, an non sit) estque bardo cuivis notum vel ex solius lumine rationis illud: *Quidlibet est, vel non est*.

Sed opponis duodecadem contradictoriarum, in quibus allata regula fallat. 1. *Omnes cursores accipiunt braviu*; *aliqui cursores non accipiunt braviu*, sunt falsæ simul, supposito cursorum quinario, præmiorum quaternario. 2. Dari mediam: *Aliquis non accipit*; nec esse de eodem subjecto, prioris siquidem sensus est distributivus de singulis, posterioris autem de multitudine. 3. *Scio, Salomonem esse damnatum*; *scio, Salomonem non esse damnatum*. 4. Ambas esse quidem falsas, sed affirmativas, cùm particula: *Non* cadat supra copulam incidentem, ideoque contradictorias non esse. 5. *Omnis homo currit*; *Petrus non currit*. 6. Manifestum est, dari mediam. 7. *Omnis miles in omni legione est strenuus*; *aliquis miles in omni legione non est strenuus*. 8. C. posse simul esse falsas. N. esse contradictorias; non enim opponuntur in tota quantitate; sic ergo contradic: *Aliquis miles in aliqua legione non est strenuus*. 9. *Cujuslibet hominis aliquis equus currit*; *alicujus hominis aliquis*

quis equus non currit. Responsionem habes ex N. præced. nec est prior quoad rectum universalis. 6. *Omnis homo servans omnia mandata DEI salvatur: aliquis homo servans aliqua mandata DEI non salvatur.* R. Esse posse veras ambas, sed N. esse contradictorias. Disp. est quoad N. 4. & hunc, quòd hìc signum universale quoad obliquum vitiosè mutetur, quia regula oppositio- num non extenditur ad copulam minùs principalem, unde con- tradices primæ sic: *Aliquis homo servans omnia DEI mandata non salvatur*, eritque particularis falsa, & universalis vera. 7. *Omnis oculus indeterminate sumptus est necessarius ad videndum; aliquis oculus indeterminate sumptus non est necessarius.* R. Utut subjectum prio- ris videatur supponere distributivè, & facere propositionem uni- versalem, non est tamen capax descensùs distributivi. 8. *Omne animal fuit in arca Noë; aliquod animal non fuit.* R. Prior est universalis solùm in sensu accommo pro generibus singulo- rum. 9. *Nullus cæcus videt: Aliquis cæcus videt.* R. Vitium es- se, quòd cæcus semel servet statum, semel sumatur amplia- tivè. 10. *Nullus stans potest sedere; aliquis stans potest sedere.* R. Si sumatur altera in sensu composito stationis cum sessione, altera in diviso, intervenire mutationem subjecti. 11. *Omne, quod moritur, est animal; aliquid, quod non moritur, est animal.* R. Redire vitium ad N. 9. datum. 12. *Petrus necessario stu- det; Petrus necessario non studet.* R. Et has laborare vitio, quòd posterior non neget totum, scilicet modum, quem prior affirmaverat. v. Philosophum h. Cap. 16.

Pro subalternis, Ex *veritate subalternantis*, puta, propriè universalis in sensu absoluto, *sequi veritatem subalternatæ*, quia dictum de omni, dictum de aliquo, nec idem potest simul esse & non esse; nec tamen ex *veritate subalternatæ ve- ritatem subalternantis*; falsitatem autem hujus sequi ex falsitate subalternatæ, & non contrà.

Pro oppositione *Compositarum* damus seqq. 1. *Contradictoria copulativa sit disjunctiva*. 2. *Due copulativæ pugnantes in qualitate sunt contrariæ*. 3. *Due disjunctivæ pugnantes in qualitate sunt subcontrariæ*. 4. *Copulativa & disjunctiva ejusdem qualitatis sunt subalternæ*. 5. *Conditionali affirmativa simpliciter per negativam contradicatur; Causali per negativam causæ aut modi; Exponibili affirmativa per disjunctivam, negativa per copulativam contradicatur, modò particula negativa præponatur particulæ exclusivæ vel exceptivæ*.

Equipollentia propositionum, ratione particulæ negativæ vel ante - vel post - vel ante - & postpositæ subjecto, remedium est *Dialecticum* ad antagonistam vel ex contumacia, vel ex ignorantia negantem id, quod apertè verum est.

Extremum Necessarias dicimus, quæ ita sunt veræ, ut *nec consequenter, nec antecedenter etiam*, possint esse falsæ; *Contingentes*, quæ sunt ita veræ v. g. ut antecedenter potuerint esse falsæ, *Impossibiles*, ita falsas, ut nullatenus possint esse veræ; *Modales de necessario*, ubi modus explicitè ponitur, unde compositæ sunt saltem implicitè.

V.

Natura & Objectum Judicii Mentalis.

ENuntiatio mentalis est actus intellectûs aliquid de aliquo *immediatè* i. e. sine illatione enuntians. *Physicè* spectata est qualitas *physica*, quatenus est accidens inhærens potentiæ intellectivæ, eam terminans ut effectus, *physicè* activè productus, & in ea receptus, & *intentionalis*, quatenus objecti repræsentativa, & formalis imago ac species expressa.

Illud in disceptationem hîc vocatur, involvatne secunda mentis operatio apprehensiones prædicati & subjecti tanquam suâ constitutivas? pro quo resolvimus, actum esse *entitativè* simplicem, indivisibilem, *virtualiter* multiplicem, quatenus,

repræsentando prædicatum & subjectum objectivum, præstat idem, quod apprehensiones præviæ, identificando autem vel disjungendo ea ab invicem, superat virtutem apprehensivam, unde quoad genus cum ea convenit, differt autem essentialiter ex virtute, quam diximus, identificativâ vel separativâ.

Objectum *materiale* terminativum judicii mentalis est identitas objectiva prædicati cum subjecto; hæc enim affirmatur vel negatur. Formale *propter quod* proximum propositionis affirmativæ est identitas objectiva prædicatum inter & subjectum, *ut movens*, suppositâ suâ apprehensione, negativæ verò, non existentia identitatis objectiva *ut movens*.

VI.

Veritas & Falsitas Judicii simplicis.

Communis secundum dicta Judicio cum aliis sive intellectus sive sensuum materialium actibus est *ratio imaginis*, in co-
sita, quod sit conforme objecto *representato* per intentionalem quandam similitudinem, quæ veritas *incomplexa* dicitur. Propria judiciis est veritas & falsitas *complexa*, seu con- & difformitas cum objecto ita habente aut non habente sic, ut actus enuntiat *pro* ea temporis differentia, non *in* qua, sed *pro* qua actus enuntiat, disjunctivè tamen sumendo duplex hoc accidens intentionale actus judicativi.

Veritas aut falsitas modò descripta est actui suo adæquatè intrinseca, ab extrinseco tamen & ad extrinsecum. Subjectum in hac relatione est actus; ratio fundandi, est tendentia vitalis enuntiativa; ratio terminandi, sic habentia aut non habentia objecti; forma resultans est conformitas vel difformitas; objectum denique verificationis aut falsificationis, ubi prædicatum est primò intentionale, est vera realis identitas aut hujus absentia relatè ad affirmativum, in actu verò negativo est non identitas aut contrà identitas realis.

Actus

Actus judicii simplex æquè parum potest esse verus simul & falsus, ac objectum simplex habere simul ita, & non habere. Arg. ex modò dictis.

Intensivè & formaliter nec veriores esse posse, nec falsiores alium præ alio, persuadent nobis seqq. 1. Quòd actus minùs conformis deficiat in aliquo à conformitate, adeoque falsus sit simpliciter: Adeo hìc *bonum ex integra causa, malum ex quolibet defectu.* 2. Quòd formalis falsitas seu difformitas cum objecto præcisè ita non habente, ut actus enuntiat, non dependeat à divisibilitate objecti, unde si actus, conformis pluribus, est solùm extensivè verior (quod plerique admittunt) eadem & falsitatis ratio sit, necesse est.

Possitne actus de vero in falsum, aut ex falso transire in verum, quæstio forsan videbitur momenti nullius, ast immeritò: Elucescit enim hinc, quid inter actus evidentes, aut necessariò veros, vel supernaturales, obscuros quidem, at omni scientià naturali certiores hinc, inde autem veros solùm contingenter, intercedat discriminis: In prioribus enim quæstio nequaquam locum habet, eo quòd, licèt per plura durarent instantia, *ratione tamen immutabilitatis objecti* impossibile sit, eos fieri falsos; At enim objectum actus contingenter veri est mutabile. Nihilo tamen minùs etsi hæc objecti immutabilitas non sit comparatè ad actum *contingenter* verum aut falsum, ab eo tamen alterutra, quam habuit semel, abesse non potest *consequenter*, sicut objectum, licèt antecederet potuerit habere aliter, postea tamen, quàm ita habuit, *pro* ea temporis differentia habere aliter nequit, etsi mutari possit *in* alia, pro qua actus non enuntiat, licèt, ex liberali permissu, adhuc in ea dureret. Unde nihil juvat Adversarios, sive distributivè accipiant instantia temporis, sive disjunctivè; præcisivè sumi non posse quoad vim judicii identificativam, sequitur ex sup. dictis, & confirmamus hìc ex ipso Philosopho l. 3. de anima: *Quando fit judicium, non tantum prædicatum*

dicatum & subjectum componitur, sed ipsūmet tempus. Item ex Eod. propositio æternæ veritatis, secundū insinuata, abstrahit à tempore, contingens adsignificat tempus σημαίνει τὸν χρόνον.

Extremū hīc Nodus se offert Gordius, ex fidei principiis solutus dudum, ex naturalibus sanæ rationis solvendus potius, quàm scindendus. Est is circa *determinatam* propositionum de futuro contingente singularium veritatem & falsitatem. Non impugnamus hīc eos, qui antiquo Stoicorum gentilium, & Manichæorum æræ à Christo tertiæ hæreticorum errore præscientiam creatæ libertatis deletricem, aut cum Oratore Romano, Tullio, præscientiam libertatis extinctivam statuunt: Illos siquidem expugnare dudum Philosophiæ Christianæ lumina, antiquissimi Ecclesiæ Patres, quos inter Augustin. Tr. 30. in Joan. contra Faustum Manichæum: *Si cor tuum non foret fatuum, non crederes fatum*, cuius rationem dat L. 3. de libero arbitr. c. 4. *Sicut tu memoriā tuā non cogis facta esse, quæ præterierunt; sic DEUS præscientiā suā non cogit, quæ futura sunt.* Cur? Rationem tribus fere jam ante sæculis dederat D. Justinus M. cognomento Philosophus q. 58. ad Orthodoxos: *Non est præscientia causa ejus, quod futurum est, sed quod futurum est, causa præscientiæ, siquidem non præscientiam sequitur futurum, sed futurum sequitur præscientia, & haudquaquam præsciens est causa futuri.* Insania Tullii ab ingenii nescio, an fidei potius orta defectu si sequaces habet hodie, eos habet, qui ut hominem faciant liberum, non verentur facere sacrilegum, animadversio est Magni Hipponensium Præsulis jam laudati L. 5. de Civ. c. 9.

Determinatam alterius veritatem, falsitatem alterius, *saltem quoad se*, invictè demonstramus ex principio primo, quo, sicut *quidlibet est vel non est*, fuit, vel non fuit; ita etiam erit vel non erit; ergo propositio sicut de præterito, quod ita habuit liberè, est determinatè vera v. g. *Judas Christum prodidit*; ita de futuro: *Anti-Chri-*

Christus DEUm Patrum suorum non reputabit, est vera determinatè, quia objectum ita habebit liberè, & hæc quidem quoad nos, aliarum verò alterutra quoad se saltem. De verificativo restat difficultas, sitne *Decretum DEI de concursu* verificativum causale solùm, an etiam formale. Contra *Decretum tanquam verificativum formale* stat pro nobis vel ipsius Doctoris Angelici autoritas p. 1. q. 86. A. 4. *Θ. Futura dupliciter possunt cognosci, in se & in causis.* Verùm ne verba, sole clariora meridiano, obscuriora cuiquam videantur, eorum etiam sensum verbis nostris non tam exponamus, quàm proponamus. Igitur si possunt *in se* cognosci futura; habent etiam in se verificativum formale, quod est *non existentia nunc, existentia autem postea*: Quòd autem & *in causis* cognoscantur, ecce hoc verificativum causale, idque duplex, cooperationem liberam creaturæ cum concursu DEI, & concursum simultaneum dependenter à Decreto DEI post prævisum in scientia media actum conditionatè futurum, cuius *decreti* examen sibi vindicat Physica Tract. de *Causa Prima*. Porro ut denominationem albi *formalem* non ingreditur decretum DEI, licet paries albus esse nequeat, nisi DEUS velit; ita quoque futuritio *formalis*, & quæ de ea datur veritas aut falsitas, non habetur per Decretum, etsi *sine* Decreto tanquam verificativo *causali* perinde ac *sine* determinatione libera creaturæ haudquaquam eam dari, libentes lubentésque fateamur.

Sed ais 1. Propositio determinatè vera debet habere objectum determinatum: atqui futurum non est determinatum. Ergo. D. M. si sit pro præsentis C. si pro futuro enuntiativa *subd.* determinatum in præsentis objectum n. in futuro C. & *retorq.* in propositione de præterito. * Est sæpe propositio de futuro vera *indeterminatè* quoad nos, at *determinatè* quoad se. * Quando autem se determinabit causa, non se determinabit ad esse futurum, sed ad præsens.

Sed

Sed ais 2. Si propositio : *Anti-Christus peccabit*, est hodie vera ; ergo necessario peccabit, maximè cum æterna DEI præscientia non possit falli. *R. N. sequelam.* Liberè peccabit, & ideo hodiè est vera propositio. *Ad probat.* Ideo prævidit DEUS, quia erat peccaturus. En ! Existencia peccati *objectiva* intulit præscientiam à *posteriori subsistendi consequentiâ*. Ideone macula est in vultu tuo, quia à speculo repræsentatur ? an verò potius ab hoc repræsentatur, quia est in vultu ? * Præscientia DEI est speculativa respectu hujus objecti, nec illud præcedit præscientia ut futurum, sed solùm, ut in tempore ponitur.

Sed ais 3. Cur res erit ? nonne à decreto ? *Retorq.* Cur res fuit ? Erit igitur efficienter à causa ; at *formaliter* per hoc, quòd jam non sit, sit postea exitura, *præscindendo*, à decreto.

VII.

Veritas & Falsitas Judicii compositi.

QUod entitativè simplex & indivisibile suprà diximus, *repræsentativè* tamen & *objectivè* compositum esse potest judicium mentale iisdem, quos in vocali ostendimus, modis. Itaque tendentia in eodem actu realiter unica quidem est, ast virtualiter nihilominus multiplex ; atque hinc æstimanda est actûs judicativi mentalis compositi veritas ac falsitas. Pro qua resolvimus

1. Nequit actus, licèt objectivè compositus, esse verus simul ac falsus. *Ratio.* Veritas e. g. propositionis compositæ non desumitur à veritate simplicium, sed à copula i. e. à tendentia vitali actûs realiter indivisa, quæ per particulas &, vel in mente enuntiata extendit se indivisibiliter ad utrumque prædicatum & subjectum.

Igitur 2. ad propositionis *copulativæ* seu affirmativæ seu negativæ veritatem requiritur, ut omnis simplex in iis contenta sit vera. Ad veritatem *disjunctivæ* sive affirmativæ sive negativæ,

ut

ut alterutra saltem sit vera. *Ratio*, & *Disparitas* copulativam inter & disjunctivam est, quia posterior neutri simplici adhæret determinatè, sed quasi sub conditione, ita ut implicitè dicat, alterutram esse veram, sive dein altera sit pariter vera, sive falsa. *Exclusiva*, & *Exceptiva* sequuntur eam, cui æquivalent, puta, copulativam. Ut *Conditionalis* sit vera, necesse est, conditionatum sequi dependenter à conditione, & cum connexion. Ut *Rationalis* denique seu illativa, *Causalis* item verificentur, requiritur rursus veritas utriusque, ita quidem, ut propositio prior sit causa posterioris; unde, licèt sit vera materialiter sequens vi simplicis utriusque seorsim consideratæ: *Quia homo est risibilis, est rationalis*; falsa tamen est formaliter, nisi argumentationem à posteriori solùm instituas.

Ab Immediato ad Mediatum sine medio ex ordine progredimur.

DE JUDICIO MEDIATO.

I.

Principia Discursuum intrinseca.

INtrinseca discursuum, syllogismorum cumprimis, principia *materialia* si quæras, terminos ac propositiones assignat vulgata *Dialectica*; quod pro *Tyrõnum* captu de vocibus intelligi cupit. Ast in mentali discursu etsi termini objectivi interve- niant, ejus tamen *materia, ex qua*, non sunt; Discursus enim mentalis, quoquo modo consideretur, solos actus intellectûs judicativos importat; Et *causaliter* quidem sumptus præmissas duas explicitè, aut saltem implicitè, quando est *Enthymema*: (Non negamus tamen *Enthymema* ad *Syllogismum* irrevocabile.) Sumptus *formaliter*, ut tertia mentis operatio, essentiali-

ter à prima & secunda contradistinctus, stat in solo actu illativo, cujus vim ac tendentiam exteriori particulâ : *Ergo* exprimimus. Ut *artefactum* denique logicum per aggregationem, habetur in tribus actibus simul. Qui bene distinguit, bene solvit.

Dilemma seu disjunctiva complexio duorum Enthymematum, *Sorites*, seu complexio multorum Enthymematum, *Exemplum* & *Inductio* considerationis potius Rhetoricæ sunt, etsi de iis agere non omiserit Philosophus noster 2. Priorum Cap. 23. ad 28.

Multum refert, in quo Majus à minore extremo distinguas. Majus Aristoteli in prima figura est, *in quo medium continetur*, (adeoque debet esse terminus, Medio universalior) minus, *quod medio substernitur* (seu quo medium patet latius. 1. Priorum Cap. 4. * Sequeretur hinc, non dari negativum primæ figuræ modi directi ; in tali siquidem Majus extremum non continetur in medio. In secunda figura Majus, *quod proximè medium est situm* ; minus, *quod ab eo longius distat*. In tertia figura Majus, *quod à medio longius distat* ; minus, *quod propius accedit*. Obscuriores sunt hæ definitiones. Nos eò explicamus mentem Philosophi, quòd extremum Majus fit universaliter illud, quod in *conclusionè directâ*, ordinatâ, connaturaliter fluente prædicatur, & in prima figura specialiter, quòd in præmissis obtinet locum prædicati, adeoque in hac est terminus universalior minore extremo.

Medium, unde suum argumentationi natum nomen, quòd in ea reperiatur Argumentum seu *medium arguens mentem*, in præmissis duntaxat ponitur, sed bis, à mentalibus autem bis attingitur, extrema verò semel in præmissarum alterâ, ac rursus ambo simul in conclusionè.

Propositiones sunt materia discursûs *propinqua*, quatenus concipimus actum unum, qui *Major* Dialecticis, Rhetori dicitur

Pro-

Propositio, & alterum, quem *minorem* appellamus, ab Oratoribus dictum Assumptionem, unà cum tertio illativo tendere in suos terminos objectivos indivisibiliter, ita ut priores duo repræsentent identitatem v. g. Extremorum cum Medio, tertius eorundem Extremorum connexionem inter se propter præviam connexionem eorum cum Medio 1. Priorum Cap. 24.

Consequitur hinc, præmissas *formales* in syllogismo mentali concurrere solùm directivè ad conclusionem, illuminando intellectum per applicationem objecti sui materialis, * Quod conclusio *formaliter sumpta* attingit immediatè & intrinsecè, i. e. per intrinsecam suam tendentiam, tanquam suum objectum formale propter quod.

Neque tamen ad assensum Conclusionis formaliter sumptæ requiritur cognitio reflexa, à præmissis & conclusione distincta, de bonitate consequentiæ; alioqui requirerentur plura ejusm. judicia de terminorum ternario & cæteris præceptis observatis. *Consequentiam* inter & *consequens* distinguunt Dialectici ex eo, quòd possit equidem actus tertius esse verus, solitariè consideratus (quo sensu consequens seu actus qui deductus dicitur) at falsus tamen alter *ut deductus* & illatus cum speciali tendentia in præmissas objectivas, seu identitatem extremorum cum medio, tanquam formale propter quod.

II.

Figura Syllogistica, Modi, Argumentationis bonitas formalis.

A Principiis intrinsecis materialibus ad *formalia* transitus. Sunt hæc gemina, figura & modus; illa dispositionem termini mediij cum extremis, hic quantitatem spectat propositionum & qualitatem 1. Priorum Cap. 23. Unde tres figuras statuit Philosophus 1. Priorum à Cap. 4. ad 23. & 2. Priorum à Cap. 2. ad 23.

Ad imitationem primæ Aristotelicæ figuræ, à Galeno vel inventæ, vel cognominatæ scilicet *Calerent*, *Dirai*, *Fireo*, *Calentes*, *Dibatis*, *Fepasmo*, *Presifom*, sunt superflue. Ratio inde peti debet, quid sit Majus & minus extremum, quæque inde Major & minor propositio; unde in syllogismo

Di Aliquod animal est homo.

ra Omnis homo est rationale;

i Ergo aliquod animal est rationale, secundum ordinem constructionis syllogisticæ, propositio, pronuntiatione secunda, est Major, quia in ea ponitur Majus extremum, nempe *rationale*, utpote quod obtinet locum prædicati & in præmissis, & in conclusione, quæ conclusio hîc *directa* est. Pariter rejicimus ut supervacuas figuras P. Lyncei seqq.

Tersandros, *Falaris*, *Pelago* in 1. *Centauro* & *Arestor* in 2. fig. Ratio, quia syllogismus

Fa Omne animal est substantia;

la Omnis homo est animal;

ris Ergo aliquis homo est substantia, pertinet ad Barbaram, cum subalternata conclusio vi præmissarum rectè transferatur in subalternantem seu universalem. Ita soter L. 4. summularum Cap. 4.

Sed ais. Ergo nec modi: *Casare*, *Camestres* in 2. fig. distinguuntur. R. *N. illatum*. Alia est in iis conclusio *rursum ratione extremi*, ut ::

Ca Nullus homo est brutum; *Ca* Omnis leo est brutum;

sa Omnis leo est brutum; *me* Nullus homo est brutum;

re Ergo nullus leo est homo. *stres* Ergo nullus homo est leo.

Cum enim in 2. ac 3. fig. modi omnes, licet *imperfecti* h. e. minus clari, sint tamen *directi*, necesse est, ut Majus extremum concludatur de minori.

Extremum nequem fortasse offendant peregrina modorum nomina, observandum, non ea quidem à Philosopho nostro esse.

esse inventa, accommodata tamen esse quàm maximè ad eas, quas pro modis distinctis distinctas tam in quantitate, quàm in qualitate Philosophus requisivit, enuntiationes exprimendas; nam universalem *affirmativam* per A. *negativam* per E. particularem *affirmativam* per I. *negativam* per O. statâ lege designamus: Unde *Barbara*, modus primæ figuræ primus, tres universales affirmativas, ab Aristotele desideratas, denotat, atque ita de aliis.

Argumentationum bonitatem quod concernit, alia est solum *materialis*, alia etiam *formalis*. *Materialiter* bona est, cuius quidem conclusio, i. e. *consequens*, est vera, at non legitima ex præmissis: * Nec exactè satis definitur ea, *cujus potest dari omnino similis, consequente tamen falso ex antecedente pariter, ut prius, vero*; sic etenim *materialiter* bona est sequens: *Omnis homo est animal; omnis homo est rationale; ergo omnis homo est animal rationale*, non *formaliter*, ex eo, quod Medium ingrediatur conclusionem; neque tamen potest reperiri alia similis formæ, ubi *consequens* sit falsum. *Formaliter* bona est omnis legitima vi formæ syllogisticæ, quam libris duobus Priorum tradit Philosophus.

Argumentatio 1. à *sensu distributivo ad collectivum* nunquam valet vi formæ, ubi prædicatum opponitur collectioni, vel convenit singulis ut talibus, & indicat numerum, ordinem, magnitudinem, durationem; quia plus assereretur in conclusione, quàm in præmissis: Valet, ubi prædicatum vel est *essentiale*, vel absolute intrinsecum, vel rei secundum se & non propter collectionem aut separationem conveniens, ut: *Singuli homines sunt corporei; ergo omnes. Hoc & illud &c. sunt contingenter ab alio producta; ergo tota collectio est ab alio extra collectionem improducta, D E O, producta.* 2. Non valet in eodem sensu à *collectivo ad distributivum*, ut: *Singuli Episcopi sunt errori obnoxii; ergo totus cætus Pastorum cum supremo con-*

troversiarum Judice Pont. M. in Conciliis est errori obnoxius ; quæ sanè straminea foret argutiuncula. 3. Non valet *ab impossibili*, si *immediatè* sequantur *explicitè* contradictoria duo. Nec 4. Quando illud, quod probari debet *per impossibile*, *supponitur*. 5. Valet autem, ubi *mediatè* tantùm sequuntur : ut, si ponamus hominem esse equum, erit hinnibilis ; ergo essentia equi est, esse hinnibilem. 6. Valet à toto ad partes simul sumptas, & contrà : à definitione ad definitum. Ab effectu formali ad formam, non contrà. A superiore negato ad inferius, non contrà.

Materiam in Libris Priorum non attendit Aristoteles, unde in exemplum ubique fere assumit A. B. r. tanquam Medium, & Extrema, quæ tamen nullatenus eadem sunt, sed supponuntur à Philosopho quasi eadem.

Cæterùm non negamus, in multis Scagiritam nostrum progressu temporis esse claritate donatum ab Interpretibus : Sed inventis facile est addere ; facilius, demere.

III.

Principia extrinseca dirigentia proxima.

Regulas hîc Syllogismorum exponimus, ut eorum vitia ex modis *inutilium* (hoc nomine audiunt apud Philosophum nostrum) ostendamus.

Prima est : *In syllogismo tres tantùm termini esse possunt*, Medium, & duo Extrema ; unde si in eorum uno sit vel æquivocatio, vel suppositio diversa incompatibilis, velut semel materialis, semel simplex, item personalis copulata semel, semel disjunctiva, vitiosus esset syllogismus ; ut : *Omnes Apostoli sunt duodecim ; Petrus & Paulus sunt Apostoli ; Ergo sunt duodecim. Canis latrat ; Sirius est canis ; Ergo latrat.* * Terminos autem *syllogisticos* hîc intelligimus, etsi in propositionibus solitariè sumptis senarium terminorum conficerent. * Nec suppositio distributiva incompatibilis est cum disjunctiva, quia, quod dicitur

tur

tur de termino verè universè sumpto , dicitur & de quovis , quod subsumitur seu continetur sub illo.

Secunda : *Medium debet saltem semel distribui in altera præmissarum* , * vel certè sumi pro omni eo , pro quo potest ; unde & in syllogismo *Expositorio* medium , licèt singulare , *æquivalenter* distribuitur ; * Neque obstat suppositio copulata , modò omnia inferiora enumeres , ut : *Omnes Evangelistæ sunt quatuor : Matthæus , Marcus , Lucas , Joannes sunt omnes Evangelistæ. Ergo. ob d. rationem.*

Tertia : *Non potest procedi à non distributo ad distributum* ; quæ regula intelligenda est de extremis , non de medio.

Quarta : *Medium non potest ingredi conclusionem* ; eaque propter *Circulus* etiam dicitur *vitiosus* , quando ad demonstrandum aliquid assumo pro medio idipsum , de quo quæritur ; qualis est eorum , qui veritatem Scripturæ ex infallibilitate spiritûs privati , hanc ex illa probare conantur. Dicitur *Regressus formalis seu demonstratio in orbem* 1. Posterior. 3. *Materiales* circulos non vitiosos , ubi scilicet de altero jam constat aliunde , reperimus apud Philosophum 2. Priorum 5. & 2. Posterior. 13.

Quinta : *Non possunt esse mera particulares , neque mera negativa* : in illis enim deficiunt principia logica , dictum de omni & nullo ; in his *metaphysica*.

Sexta omnium pene generalissima : *Conclusio sequitur debiliorem partem*. Debilior autem logicè dicitur particularis comparata ad universalem , negativa ad affirmativam , falsa ad veram &c. Unde ex altera præmissarum particulari v. g. conclusio *vi formæ* erit particularis , * et si *vi materiæ* & quæ deducta nonnunquam sit vera universalis. Hanc regulam præ reliquis fusiùs explanat Philosophus noster 1. Priorum à c. 15. ad 22. Nituntur omnes hæ regulæ primis principiis Metaphysicis : *Quæ sunt eadem uni tertio , sunt eadem inter se , & : quorum unum est idem cum tertio , alterum distinctum ab eo , sunt distincta inter se.*
Sicut

Sicut enim sunt eadem, vel distincta inter se, quia fuerunt eadem cum tertio, vel distincta in tertio; ita sunt eodem modo eadem inter se vel distincta, quo fuerunt eadem cum medio, vel distincta in medio. * Ubi notanter notandum, aliud esse: distincta esse *in* tertio, aliud: distincta *a* tertio; quod ultimum fieret in syllogismo meras negativas habente, cui dabis facile alium similem consequente tamen falso: ut huic: *Nullus spiritus est corpus: Nullus spiritus est accidens; Ergo nullum corpus est accidens*, hunc: *Nullus spiritus est corpus; Nullus spiritus est materialis; Ergo nullum corpus est materiale*.

E generalibus fluunt Regulæ speciales.

Primæ figuræ modi directi: *Sit minor affirmans, nec Major sit specialis*.

Secundæ: *Una negans praeat, nec Major sit specialis*.

Tertiæ: *Sit minor affirmans: Conclusio sit specialis*.

IV.

Sophismata.

EX regulis de forma generali ritè intellectis pronum est perspicere vitia seu Sophismata, quæ in libris Priorum Aristoteles insequitur ut *objectum fugæ*, in duobus Elenchorum adfert ut *objectum prosecutionis* Logicæ Sophisticæ: Sic enim L. I. caput inscribit tertium: ΠΕΡΙ ΕΛΕΓΧΩΝ ὅς ἐστιν ὁ πρῶτος τῶν Σοφιστῶν σκοπός. Latinus vertit: *Reprehensiones seu Redargutiones*. & c. 6. *Deceptiones*. c. 7. *tentativam partem Dialecticæ*. c. 10. *Syllogismos contentiosos, Sophisticos, Hallucinatorios, captiosas ratiocinationes, quæ videntur esse secundum artem*, & c. 1. statim: *Illi autem (Sophistici) cum non sint (Syllogismi) videntur*.

Contra quæ tamen Sophismata & eorum directricem Logicam adfert in iisdem libris Elenchorum rursus regulas *Discursiva generalis* per contrapositionem, ut tantò clariùs fraudes Logicæ

gica Sophistica detegendi methodum doceat, sicut in libris Priorum multa miscet de demonstratione, & in libris Posteriorum de probabili, ut contraria juxta se posita magis elucescant.

V.

Principia prima Dirigentia.

QUatuor illa sunt, Logica duo, totidemque Metaphysica. Metaphysica: *Qua sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se & quorum unum est idem cum tertio, alterum distinctum ab eo, sunt distincta inter se*, de quibus paulo superius. Dicuntur Metaphysica, quod ineffentia sit Metaphysicæ considerationis, cum rigorosè spectent principia quævis ad Habitum intelligentiæ seu primorum principiorum. Ex Metaphysicis quasi deducuntur Logica dici de omni & de nullo, sic dicta, quod sint propter prædicabilitatem, circa quam Logica occupatur.

Atque hinc est 1. Quod in omni syllogismo bono debeat servari vel dictum de omni vel de nullo, quia aliàs essent alio modo vel eadem vel distincta inter se, quàm fuerint respectu tertii. 2. Observandum hinc dari syllogismum, ubi habetur dictum de nullo sine dicto de omni, ac vicissim. 3. In syllogismo ex meris affirmativis necessariò servari dictum de omni, in negativo non servari necessariò dictum de nullo, ut: *Aliquis homo non est doctus; omnis homo est animal rationale: ergo aliquod animal rationale non est doctum*. 4. Sensum eorum esse, non quod in eodem syllogismo necessariò dicatur actu, aut negetur de contentis, quod de universali affirmatum aut negatum fuit, sed quod possit dici vi acceptionis termini. 5. Denique ratione utriusque, reduci ea ad principium; *Quidlibet est vel non est; esse nihilominus prima*, quia hanc resolutione non egent.

VI.

Perficientia.

Dirigentibus accedunt duo perficientia syllogismorum principia, Conversio alterum, alterum Reductio. Remedia sunt,

sunt, quibus aut propositionem, aut syllogismi minùs clari in modo indirecto primæ, vel imperfectis secundæ ac tertiæ figuræ consequentiam legitimam, ineptè negatam, evidenter ostendas certam esse, & vi formæ non minùs legitimam, quàm sunt modi directi quatuor figuræ primæ.

Distinguendum autem syllogismos *simplices* inter & *Compositos*, imò & inter ipsos *Compositos*. Compositum dicimus, cuius una saltem propositio habet duplex & prædicatum & subiectum. Horum alii regulas simplicium sequuntur, & ad eos revocari simpliciter possunt, alii non item: In posterioribus propterea & medium deesse potest, & pluralitas intervenire terminorum, & ex meris particularibus rectè concludi. Sint exempla: *Si omnis homo est animal; ergo aliquod animal est homo; atqui. Si homo sit substantia, homo est ens; atqui si homo est animal, homo est substantia; ergo. Si aliquod animal est aliquis homo, aliquod vivens est aliquis homo: Atqui.*

* Copulativi, Exceptivi & Exclusivi legitimi sunt, si in plures simplices bonos resolvi possunt, ut: *Petrus est animal, & lapis non est animal; sed Petrus & lapis est substantia; ergo aliqua substantia est animal, & aliqua substantia non est animal, in hos: Petrus est animal; Petrus est substantia. Ergo. Lapis non est animal; lapis est substantia. Ergo. Unde non valet hic exclusivus: Omnis homo est substantia; atqui solum animal rationale est homo; ergo solum animal rationale est substantia, quia non valet simplex: Ergo quod est animal rationale, est substantia - &: Ergo quod non est animal rationale, non est substantia.*

Nec Hypothesica omnis enuntiatio, proinde nec syllogismus omnis Hypothesicus seu conditionalis ad simplicem revocatur: Dico: *Omnis*, siquidem in nonnullis conditio concomitantiam solam indicat, ut: *Si sol lucet, dies est*, cuius hæc sola resolutio datur; *lucente sole dies est*; in aliis verò identitatem, ut: *Si Petrus currit, est animal*, quasi dicas: *Petrus currens est animal*, aut: *Omne currens est animal.*

In Disjunctivis non possunt propositio Major & minor simul esse disjunctivæ; alioqui & conclusio erit disjunctiva, non verò determinata; unde vitiosus est: *Omnis homo vel omne brutum est irrationale; atqui Petrus vel est homo vel brutum, ergo Petrus est irrationalis*: Bonus: *Petrus vel est homo vel brutum; Petrus vel est rationalis vel irrationalis, ergo aliquid, quod vel est homo vel brutum, est vel rationale, vel irrationale*.

Si Major sit disjunctiva, & minor unius membri negativa, conclusio rectè est alterius affirmativa. Si Major ex duabus contradictoriis componitur, minor nequit esse pars altera contradictionis. Nec in ejusmodi conclusio sequitur semper partem debiliorem, sed tum solùm, quando resolvi possunt in simplices.

VII.

Conversio

Est prædicati in subjectum mutatio, manente eadem qualitate, non tamen quantitate universaliter eadem. Sciendum pro ea, prædicatum semper itidemque subjectum debere integra converti, *rectum* intelligendo, non *obliquum*. Unde sequentium propositionum: *Abrahamus genuit Isaacum. Nullus senex potest fieri juvenis. DEUS factus est homo. Aliquis homo est mortuus. Omne animal esse hominem est impossibile. Omnem logicum esse hominem est necesse*, sequens est conversio: *Ergo is, qui genuit Isaacum, est Abrahamus. Ergo potens fieri juvenis non est ullus senex. Ergo qui factus est homo, est DEUS. Ergo aliquid, quod homo fuit, est mortuum*. Duæ posteriores converti nequeunt, quia *Modales* sunt, * pro quibus notandum, propositionem *de impossibili* conversionis esse incapacem, nisi sit mutua extremorum repugnantia; nec propositionem *de necessario* converti, nisi sit mutua & necessaria extremorum connexio; itaque rectè converteretur hæc: *Omnem hominem esse animal est necesse; ergo aliquod animal esse hominem est necesse*.

Reductio

ESt syllogismi imperfecti, minùs clari, ad clariorem revocatio, de qua 1. Priorum Cap. 7. 22. 39. Fit autem vel per *expositionem*, manente eâdem figurâ cum substitutione medii singularis pro universali, vel per *Ostensionem*, aut *Impossibile* à modo indirecto primæ vel imperfectis secundæ figuræ ac tertiæ ad unum è quatuor directis primæ.

Regulæ pro *Ostensiva* sunt 1. Non dari hoc remedium pro syllogismis in *Baroco* secundæ & *Bocardo* tertiæ figuræ. 2. In cæteris modis colligendum ex litera initiali, ad quem ex modis directis ab eadem incipientem reduci debeant, unde *Baralip* ad *Barbara*; *Celantes*, *Cesare*, *Camestres* ad *Celarent*; *Dabitis*, *Darapti*, *Disamis*, *Datisi* ad *Darii*; *Fapesmo* *Frisesom*, *Festino*, *Felapton*, *Ferison* ad *Ferio* reducuntur. 3. Item observandæ literæ S. P. M. Prima denotat propositionem, quam exprimit, esse convertendam *simpliciter*; altera, convertendam *per accidens*; tertia faciendam esse præmissarum transpositionem. Ita syllogismus sequens in

Ca Omnis homo est animal;

me Nulla planta est animal;

stres. Ergo nulla planta est homo; reducitur ad *Celarent* cum transpositione præmissarum, & minoris ac consequentiæ conversione simplici sic;

Ce Nullum animal est planta;

la Omnis homo est animal;

rent. Ergo nullus homo est planta.

Notandum tamen in *Baralip*, præscribi consequentiæ conversionem *per accidens*, cum tamen particularis affirmativa convertatur tantum *simpliciter*, * quia in syllogismo vi præmissarum rectè convertitur *per accidens* seu in universalem, ut:

Ba Omne animal est vivens sensitivum;

ra Omnis homo est animal;

lip. Ergo aliquod vivens sensitivum est homo, ad *Barbara*

Sic

Sic : Ergo omnis homo est vivens sensitivum , quia omnis homo ex præmissis est animal, ob principium : *Quæ sunt eadem &c.* * Unde quamvis aliàs ex veritate subalternatæ seu particularis non sequatur veritas subalternantis, seu universalis, in dicto tamen casu *universalis directè concludens fuit* connaturaliter ex allatis præmissis. * Ob quam etiam rationem hic : *Omne animal est vivens sensitivum, omnis homo est animal; Ergo aliquis homo est vivens sensitivum*, non constituit specialem modum à *Barbara* distinctum; quod vult P. Lynceus.

Pro Reductione per impossibile adnotanda veniunt sequentia,
1. *Baroco & Bocardo* ex dictis non posse reduci, nisi per hanc; in cæteris modis eam relinqui arbitrio cujusque & scientiæ.
2. Ad *Barbara* reduci *Fapesmo*, *Baroco*, *Felapton*, *Bocardo*; ad *Celarent* reduci *Baralip*, *Dabitis*, *Festino*, *Darapti*, *Disamis*; ad *Darii* reduci *Celantes* *Frisesom*, *Camestres*, *Ferison*; ad *Ferio* denique *Cesare*, *Datifi* juxta versum :

Ima. PhoEblfEr AxIs * 2da. *Oblt tErrAm*, * *tertia. SphaE. rAmquE quOt AnnlS.* Ubi literæ Majores indicant singulos Modos indirectos & imperfectos; conclusionem item syllogismi primæ figuræ Modi directi vel universalem vel particularem, affirmativam vel negativam, sensu suprâ explicato, ad quem singuli reduci debeant, ut *Baralip* per *PhoE* ad *Celarent*, *Celantes* per *bl.* ad *Darii* &c. 3. Pro Modis quinque figuræ primæ indirectis regulam sequentem observandam :

Major fit minor, ut fit contradictio Major.

Excipe Celantes, in quo pervertitur ordo. i. e. Major fit minor, & contradictoria conclusionis fit Major, contradictoria verò minoris fit conclusio. In *Celantes* minor fit Major, & contradictoria conclusionis fit minor, Majoris contradictoria fit conclusio e. g.

Fri Aliquod animal est rationale;

se Nullus Lapis est animal;

som. Ergo aliquod rationale non est Lapis : Reducitur per impossibile ad

Da Omne rationale est lapis. En : *contradictoria conclus.*
ri Aliquod animal est rationale. En : *minor, quæ prius Major.*
i. Ergo aliquod animal est lapis. En : *contradict. prioris minoris.*

Ce Nullum brutum est homo.

lan Omnis leo est brutum.

tes. Ergo nullus homo est leo.

Ad Da Omnis leo est brutum.

ri Aliquis homo est leo.

i. Ergo aliquis homo est brutum.

Pro Modis 2. fig. *Servat Majorem, variatque secunda minorem.*

Pro Modis 3. fig. *Tertia Majorem variat, servatque minorem*

* Eodem, quo diximus in 1. fig. modo, per contradictoriarum positionem. Fundatur vis reductionis in primo principio : *Quidlibet est vel non est.* Unde si quis ineptè negaverit conclusionem veram, necessariò concedet contradictoriam ejus apertè falsam. 4. Itaque hîc non attenduntur literæ S. P. M. ut in *Ostensiva*; nihilominus conversio secundum regulas conversionis sæpe fit : Unde si

Queris, quomodo dicta procedant in syllogismo in

Ba Omnis homo est animal;

ra Omne animal est vivens sensitivum;

lip. Ergo aliquod vivens sensitivum est homo, ubi, ut per impossibile reducat ad *Celarent*, ponenda esset contraria minoris. R. 1. Secundam propositionem esse Majorem ex dictis propter M. extremum. 2. Minorem converti prius per *accidens*: *Aliquod animal est homo*, & inde poni contradictoriam: *Nullum animal est homo* sic :

Ce Nullum vivens sensitivum est homo. *Contradict. Conclus.*

la Omne animal est vivens sensitivum. *Major facta minor.*

rent. Ergo nullum animal est homo. *Minoris converse contradict.*

IX.

Scientia & Syllogismus Dialecticus.

EX libris posteriorum Analyticorum, & Topicorum Syllogismus *Scientialis* 1. Posteriorum 2. est, *secundum quem eo, quod ipsum habeamus, scimus.* *Dialectica* ratiocinatio 1. Topic. 1. est, *quæ ex probabilibus concluditur.* Ab hac differt Analyticus seu demonstrativus discursus tam ratione *formæ specialis*, qualem pro eo Analytica, specificè sic dicta, in libris posteriorum præscribit, quàm ratione *materiæ*; neque enim sustineri ullatenus potest, materiam syllogismorum non pertinere ad Logicam, si nôris probè distinguere materiam specialem v. g. Physices à materia genericè quasi consideratâ; neque hanc materiam syllogismus scientialis habet ex præceptis Analyticæ, quin hoc ipso cum iisdem habeat conformitatem specificè diversam à syllogismo probabili. Dividitur demonstratio tanquam genus in species adæquatè in demonstrationem *propter quid* seu à priori i. e. effectûs per causam, & demonstrationem *quia*, sive à posteriori i. e. causæ ex effectû, ut: *Dantur creatura: ergo Creator.*

X.

Demonstratio causaliter & formaliter sumpta.

NEcesse non est, ut præmissæ demonstrationis sint semper primæ, immediatæ, per se, etiam quoad se tantum: quid enim certius, quid evidentius syllogismo, cujus propositio v. g. minor est contingens, *absolutè* loquendo; ob evidentiam tamen physicam sensuum nostrorum parit scientiam *conditionatè*. * Mirum est, à Cartesio, cujus ex præceptis dubitandum de omnibus, ut scientiam acquiramus, enthymema notissimum: *Ego cogito; ergo sum*, pro *Principio* statui, quod in ejus principiis nec demonstrationis vim habere potest. * Aliis placet, *Postulata* afferre pro principiis. Pro resolutione nostra multum quoque facit Syllogismus *Expositorius*, quo clarius nihil, nihil certius

certius, cu jus tamen præmissæ sunt contingentes, nec immediata, nec primæ.

Præmissæ demonstrationis superant conclusionem evidentiam & certitudine *appretiativâ* quoad nos; quod enim est notum ac evidens per se & ex terminis quoad nos, etsi & ipsum fortè demonstrari posset, hoc est evidentius ac certius quoad nos seu electionem nostram eo, quod est mediatè per aliud & propter ipsum evidens ac certum.

Sed ais. Conclusio respectu Logicæ nostræ est objectum dignius, & attributionis: Ergo est certior præmissis. N. C. præmissæ enim nihilominus sive cum sunt scientia immediata, sive cum hujus obeunt vices, ex merito suo *respectu intellectûs* sunt objectum principalius.

Præmissæ evidentes necessitant ad conclusionem tam *quoad exercitium*, per se loquendo, quàm *quoad speciem*: Probabiles, *quoad speciem solam*. Partes resolutionis singulas quàm brevissimè stabilimus: Potentia necessaria (qualis est intellectus æquè, ac visiva ex supposito sana, & ubi oculus apertus, ejusque objectum proprium ac debitè approximatum) positis omnibus ad agendum requisitis, agit necessariò, ipso actuali exercitio: Hæc requisita sunt summum bonum intellectûs, scilicet evidentia penetrata; non item probabilitas. Quoad speciem tamen est paritas: sicut enim hoc ipso, quòd assensum præbeat evidentibus ritè penetratis, implicite affirmat necessariò identitatem extremorum inter se, & non potest simul huic dissentire, ne assentiat simul ac dissentiat duobus contradictoriis; ita eo ipso, quòd liberè assentiat identitati probabili extremorum cum medio, necessariò jam implicite assentitur eorundem probabili connexioni inter se, non ob meritum probabilitatis, sed ne contradictoria sequantur.

Quæstio in ipso fine consurgit duplex de scientia sive *formaliter* sive *causaliter* sumptâ, possintne in eodem intellectu simul, an & in actu eodem conjungi cum fide quacúmque, ac opinionone

nione. *Ad 1. &c.* Non repugnat, tres actus, scientiæ, fidei & opinionis de eodem objecto materiali stare simul in eodem intellectu; in quo nobis aperte suffragantur suâ, quæ plurimum semper valuit, autoritate Philosophus 1. Poster. c. 27. *Ejusdem rei esse dicuntur opinio & scientia.* Et clarius D. Thom. 3. p. q. 9. A. 3. ad 2. *Opinio ex syllogismo Dialectico causata est via ad scientiam, quæ per demonstrationem acquiritur, quâ tamen acquisitâ potest remanere cognitio, quæ est per Syllogismum Dialecticum.* Neque etiam lumen majus ac minus in eodem subjecto sibi opponuntur; quantò minus scientia, quæ in ratione luminis, *quantum ad evidentiam* ex motivo suo, major est. Fide, etiam divinâ, quæ est *quasi lucerna lucens in caliginoso loco, donec dies elucescat, & Lucifer oriatur in cordibus nostris* 2. Petri 1. Scientiam tamen superat certitudine, & adfert rationem meriti ob *captivationem intellectus in obsequium fidei*, ex suo præcisè motivo, scilicet veracitate ac sapientiâ DEI loquentis, quo merito privandus est haudquaquam Philosophus Christianus, qui non potest non scire DEI existentiam ex creaturis, animæ item immortalitatem, præmia ac pœnas vitæ alterius; eadem tamen credere tenetur. *Ad 2.* Nec implicat motiva tria, scientiæ, fidei, & opinionis influere in eundem realiter indivisibilem actum: Sunt enim motiva positiva omnia, nec sibi contraria: Ergo si potest mens nostra simul & eodem actu tendere in plura objecta materialia propter unum formale, potest & in materiale unum ferri propter formalia plura. Exemplis supersedemus.

Pro solutione difficultatum, quas hîc movent Adversarii, sciendum est 1. Intellectum ratione trium actuum simul elictorum rectè dici *scientem*, malè, *non scientem*, cujus ratio est, quòd particula: *non*, malignantis naturæ sit, & neget omnia; unde solum *non scit* cum addito 1. c. per actum opinionis. v. g. 2. Actum opinionis v. g. esse quidem ex merito *sui* motivi incertum, obscurum, inevidentem, sed *præcisivè* solum, quatenus non pertingit ad certitudinem & evidentiam scientiæ, at *non exclusivè*, quòd ab

eodem subjecto, in quo recipitur unà cum alio actu, excludat certitudinem subjectivam, ortam ex certitudine objectivâ seu infallibilitate objecti materialis ex *alio* formali. 3. Formidinem pariter, *actualem* scilicet, non esse semper ac necessario conjunctam opinioni, nedum identificatam; est enim actus ab opinione distinctus, quo dico: *fortè aliter res habet, atque ego sentio*; quem actum distinctum experientia docet abesse à nobis quàm sæpissimè, etsi ex motivo probabili solùm, &, quantum ex se, fallibili judicemus, quia hanc fallibilitatem non cognoscimus semper reflexè. 4. Neque tamen asserimus hinc, universaliter dari actum scientiæ cum actu fidei Divinæ, aut actum fidei-scientificum, non quidem ratione impossibilitatis, sed ex defectu motivi scientifici, quale non datur v. g. circa Mysteria SS. TRIADOS, Incarnationis, Eucharistiæ. In aliis verò v. g. in iis Christi: *Ecce ascendimus Hierosolymam*, quis dicat, Apostolos revelationi Divinæ fidem non dedisse ex eo, quòd experimentaliter certò ac evidenter *evidentiâ physicâ* scirent ascensum suum? 5. Prædicata actui fidei-opinativo-scientifico propria sup. dedimus *de Qualitate*.

DEO

SCIENTIÆ FONTI, FIDEI DIVINÆ Authori; veræque ac vivæ Fidei supernaturalis æterno Remuneratori, justissimo hominum, ob commissum in Proto-Parente peccatum, in infinitis, quibus mixtos nos ad finem usque mortalis vitæ lugebimus, quæstionibus ac tam diversis collisarum invicem mentium

OPINIONIBUS vindici sit

SEMPITERNALAUUS, HONOR, GLORIA;

& omnium nostrarum Speculationum, Operumque

Ab EO Principium, in EO

F I N I S.

eodem subjecto, in quo recipitur unà cum alio actu, excludat certitudinem subjectivam, ortam ex certitudine objectivâ seu infallibilitate objecti materialis ex *alio* formali. 3. Formidinem pariter, *actuale* scilicet, non esse semper ac necessario conjunctam opinioni, nedum identificatam; est enim actus ab opinione distinctus, quo dico: *fortè aliter res habet, atque ego sentio*; quem actum distinctum experientia docet abesse à nobis quàm sapissimè, etsi ex motivo probabili solùm, & quantum ex se, fallibili judicemus, quia hanc fallibilitatem non cognoscimus semper reflexè. 4. Neque tamen asserimus hîc, universaliter dari actum scientiæ cum actu fidei Divinæ, aut actum fidei-scientificum, non quidem ratione impossibilitatis, sed ex defectu motivi scientifici, quale non datur v. g. circa Mysteria SS. TRIADOS, Incarnationis, Eucharistiæ. In aliis verò v. g. in iis Christi: *Ecce ascendimus Hierosolymam*, quis dicat, Apostolos revelationi Divinæ fidem non dedisse ex eo, quòd experimentaliter certò ac evidenter *evidentiâ physicâ* scirent ascensum suum? 5. Prædicata actui fidei-opinativo-scientifico propria sup. dedimus *de Qualitate*.

DEO

SCIENTIÆ Fonti, FIDEI DIVINÆ Authori; veræque ac vivæ Fidei supernaturalis æterno Remuneratori, justissimo hominum, ob commissum in Proto-Parente peccatum, in infinitis, quibus mixtos nos ad finem usque mortalis vitæ lugebimus, quæstionibus ac tam diversis collisarum invicem mentium

OPINIONIBUS vindici sit

SEMPITERNAL AUS, HONOR, GLORIA;

& omnium nostrarum Speculationum, Operumque

Ab EO Principium, in EO

F I N I S.

Rüdel, Andreas,

Philosophia rationalis de trino mentis humanae verbo

Heidelberga 1737

4 Diss. 3489,1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10966387-8

VD18 15089681-001